

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra Politologie a evropských studií

Tereza Strmisková

Volby do parlamentu autonomní oblasti Baskicka 2009 – přelomové volby?

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 10. prosince 2011

Ráda bych poděkovala panu docentu Lebedovi za podnětné a trpělivé vedení během vzniku tohoto textu.

Obsah

Úvod.....	6
1. Teoretické uchopení tématu.....	9
1.1 <i>Reflexe Rokkanovy teorie a vývoj Baskického stranického systému.....</i>	9
1.2 <i>Teorie regionálních stran</i>	11
2. Baskický nacionalismus	15
2.1 <i>Nacionalismus jako přetrvávající fenomén (?)</i>	15
2.2 <i>Autonomní oblast Baskicko a kořeny nacionalismu</i>	16
2.3 <i>Počátky politického nacionalismu – formování PNV</i>	20
2.4 <i>Současné parlamentní zastoupení</i>	23
2.4.1 <i>Vlastenecká levice – Izquierda Abertzale</i>	26
3. Volby 2009 – předvolební profilace stran	28
3.1 <i>Právní rámec voleb</i>	28
3.2 <i>Volební kampaň.....</i>	30
3.2.1 <i>Jazyk</i>	31
3.2.2 <i>Terorismus.....</i>	33
3.2.3 <i>Autonomie.....</i>	37
3.3 <i>Hlavní trendy v kampaních: PSE-EE vs PNV.....</i>	41
4. Výsledky voleb a následná spolupráce.....	43
4.1 <i>Výsledky voleb a jmenování lehendakariho</i>	43
4.2 <i>Dohoda PSE-EE – PP</i>	46
4.3 <i>Ekonomická dimenze vztahu</i>	49
4.3 <i>Deklarace ETA.....</i>	52
5. Obnovení třetího pólu.....	58
5.1 <i>Legalizace Bildu a její volební úspěchy.....</i>	58
5.2 <i>Bildu jako konstruktivní politický hráč.....</i>	61
5.3 <i>Bildu jako koaliční partner</i>	62
Závěr	67

Prameny a literatura	73
<i>Prameny</i>	73
<i>Literatura</i>	84
Přílohy	87
<i>Abstrakt</i>	96

Úvod

Volby do parlamentu autonomní oblasti Španělského království – Baskicka – z 1. března 2009 je možné interpretovat jako volby, které přinášejí významné změny v politickém vývoji této oblasti. Zdali je tomu opravdu tak, a jaké podněty k potenciálním proměnám vedly, rozvinu ve své diplomové práci.

Politické dění v Baskicku na sebe upoutává pozornost zejména v kontextu nacionalismu a působení teroristické skupiny ETA.¹ Ačkoli je stranický systém v tomto regionu přímo podmíněn rozdělením v otázce nacionalismu, jeho komplexnost sahá dále, a to zejména v širších sociálních otázkách. Výsledek voleb do baskického parlamentu z roku 2009 dal vzniknout spolupráci dvou politických stran stojících na opačných pólech ideologického spektra. V důsledku toho byla poprvé po třiceti letech vytvořena vláda, na níž se přímo nepodílela Baskická národní strana (EAJ – PNV,² dále jen PNV).

Sociální, ale i ekonomický kontext doby přikládá z počátku nynější vládě lehendakariho³ Patxiho Lópeze atribut kýžené změny. Vliv této vlády na aktuální stranický vývoj v regionu a pohled společnosti na její působení budou předmětem analýzy mé diplomové práce.

Hypotéza, kterou budu v textu ověřovat, předpokládá, že výsledek voleb do baskického parlamentu v roce 2009 a následné rozložení politických sil, přispělo ke konsolidaci stranického systému v dané autonomní oblasti. V tomto ohledu budu zkoumat zejména vládnutelnost, jakožto závislou proměnnou analýzy. Je to právě vládnutelnost, kterou v rámci typologie regionálních stranických systémů vyzdvihuje Maxmilián Strmiska v publikaci *Regionální strany a stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus*. Autorovy teoretické závěry v dané práci budou pro tento text klíčové.

V rámci zkoumaného předmětu budu zároveň reflektovat teorii štěpných linií Steina Rokkana, která je nezbytná pro klasifikaci politických stran na základě jejich původu. Přímou se také dotknu tématu nacionalismu a regionalismu.

¹ Zkratka ETA představuje slovní spojení Euskadi ta Askatasuna – Baskicko a Svoboda.

² Jedná se zkratku Eusko Altzerdi Jeltzalea – Partido Nacionalista Vasco.

³ Jedná se o označení baskického předsedy vlády.

Teoretické uchopení tématu a proměnné vztahující se k hypotéze rozvedu v první kapitole textu.

Vzhledem k specifikům Baskického případu budu problematiku zkoumat jako jedinečnou případovou studii, kdy daným případem budou právě volby do Parlamentu autonomní oblasti Baskicka a dopad výsledku těchto voleb na stranický systém v regionu. Má práce tak obsáhne období předvolební, s důrazem na diskurs politických představitelů a dále analýzu výsledku voleb a jeho konsekvence pro stranický systém v regionu až po současný politický vývoj. Časové rozmezí práce ukončím v polovině mandátu nynější legislatury, tedy na podzim roku 2011.

Ve své práci si kladu za cíl přispět k tématu regionálních stranických systémů analýzou aktuálního politického dění v Baskicku, kterému se v současném českém akademickém prostředí nedostává prostoru. Zároveň je mým cílem podpořit verifikaci teorie regionálních stran, jenž je stále v procesu formování.

Vývoj stranického systému je odrazem potřeb a preferencí společnosti, které jej přímo formují prostřednictvím pravidelně konaných svobodných voleb, z toho důvodu v práci zahrnu reflexi výsledků sociologických průzkumů Euskobarometro nabízející statistickou analýzu ve věci pohledu obyvatel Baskicka na zásadní politická a sociální témata. V tomto kontextu je nezbytné zdůraznit významnou roli Francisca Ramo Llery, akademika působícího na Baskické univerzitě a současně vedoucího výzkumného týmu Euskobarometro, jenž politický a sociální vývoj v Baskicku dlouhodobě monitoruje a analyzuje.

Z hlediska domácího prostředí se tématu regionálních či periferních stranických systémů nejhloběji věnuje již zmíněný M. Strmiska. Odkaz na jeho tvorbu tak tvoří významnou součást mé práce. Uvedená Strmiskova publikace nabízí nejen přehled západoevropských regionálních politických stran a systémů, ale zároveň odvážnou polemiku autora s typologií stranických systémů tak, jak jsou interpretovány Giovannim Sartorim. S ohledem na aktuálnost tématu využiji k realizaci vlastní analýzy také novinové články předních španělských deníků,

jako je El País, El Mundo a El Diario Vasco, publikované na příslušných internetových stránkách v průběhu posledních tří let.

Jak jsem uvedla výše, první kapitola přiblíží teoretický rámec práce, který obsáhne jak teorii Steina Rokkana vztahující se k původu štěpných linií spjatých s vývojem regionálního stranického systému, tak současnou Strmiskovu teorii regionálních stranických systémů a typologii politických stran. Ve druhé kapitole se zaměřím především na představení politické reality Baskicka. Nejprve tak obsáhnu jak politickou, tak právní otázku autonomního statutu oblasti a dále pak rozvinu téma politického nacionalismu s důrazem na roli PNV, která zastává úlohu významného pilíře v baskickém stranickém systému.

V následující kapitole přiblížím právní rámec autonomních voleb v Baskicku; dále se soustředím na nejnovější politický vývoj a mezník voleb 2009. Zaměřím se také na ústřední témata příznačná pro region, tedy jazykovou otázku a problematiku terorismu a autonomie. Prostřednictvím těchto klíčových témat osvětlím identitární profilaci jednotlivých politických stran, zastoupených v baskickém Parlamentu. Závěrem představím povahu diskursu lídrů dominantních politických stran působících v oblasti. Zejména pak souboj nacionalistické a socialistické strany, který se transformoval v boj dvou tváří: Josého Juana Ibarretxeho a Patxiho Lópeze.

Ve čtvrté kapitole uvedu výsledky voleb do baskického parlamentu z roku 2009 a z nich vyplývající okolnosti vzniku socialistické vlády v návaznosti na sjednaný pakt mezi socialistickou stranou a stranou lidovou. Přiblížím kvalitu jejich spolupráce a roli PNV jakožto hlavní opoziční síly v kontextu primárních politických a ekonomických témat současného legislativního období.

Závěrečnou kapitolu budu věnovat aktuálnímu dění na straně vlastenecké levice, jejíž postavení prošlo během Lópezovy vlády významnými změnami a odrazilo se tak na podobě stranického systému v regionu. Milníkem v tomto vývoji se stal nejen úspěch nově vzniklé politické reprezentace zastupující vlasteneckou levici v obecních volbách a volbách do regionálních zastupitelstev z jara tohoto roku, ale také deklarace ETA o ukončení svých aktivit. Důraz budu klást především na pozici, kterou současná vláda ve vztahu k tomuto dění zaujala.

1. Teoretické uchopení tématu

Baskický stranický systém se vyznačuje svou komplexností. Nenacházíme v něm pouze ekonomickou cleavage, jejíž pomocí lze identifikovat politické strany na pravolevé škále politického spektra, ale setkáváme se zároveň se štěpnou linií centrum – periferie, která dělí strany dále na základě označení nacionalistické a nenacionalistické. Politické strany se tak profilují za pomoci politik, jenž vyvíjí v rámci vztahu definovaného zejména teritoriální vzdáleností a kulturní odlišností vůči mocenskému centru v Madridu. Prostřednictvím této polarizace lze politické strany identifikovat v rámci dvou hlavních pólů: nacionalistického a nenacionalistického.

Daná polarizace tedy není definovaná pouze ideologicky, ale především identitárně v návaznosti na konkrétní teritorium. Z toho důvodu prochází specifický charakter baskického stranického systému samostatným vývojem a nestává se pouhou kopií souboje politických stran na celonárodní úrovni Španělského království. Otázce vývoje stranického systému v Baskicku a aktivitě regionálních a nacionalistických stran budu věnovat prostor v této kapitole. Nejdříve uvedu teorii Steina Rokkana, osvětlující kořeny štěpných linií, a tím i původ stranického systému v Baskicku. Dále se zaměřím na samotnou teorii regionálních stran, tak, jak ji rozvedl Maxmilián Strmiska.

1.1 Reflexe Rokkanovy teorie a vývoj Baskického stranického systému

Typologie politických stran na základě jejich původu je v politické vědě neoddělitelně spjata s prací Steina Rokkana. Rokkan v 60. letech pojmenoval tzv. cleavages, resp. štěpné linie, které lze vysledovat i v případě politických stran působících v Baskicku, kde v tomto ohledu nejsou výjimkou. Jak jsem již zmínila výše, v Baskickém stranickém systému se setkáváme s průnikem několika štěpných linií. Jedná se především o štěpné linie vycházející z teritoriální dimenze: centrum – periferie a město – venkov. Dále pak u zrodu některých z politických stran stojí ekonomická dimenze: dělník – zaměstnavatel. Zásadní historické mezníky pro formování politických stran z pohledu Rokkana

představovala průmyslová a národní revoluce. Počátky konfliktu centrum – periferie spojuje Rokkan již s obdobím úpadku Západořímské říše.⁴

Teritoriální vymezení je v baskickém případě zásadní. Nelze zde však hovořit o nastavení vztahu Baskické autonomní vlády a španělského mocenského centra jako o vztahu ovládaný – vládnoucí tak, jak jej ve své práci pojmenovává Rokkan. Dnešní úroveň samosprávy oblasti, která je zaručena Statutem z Gerniky, se těmto kritériím vymyká. Zajímavou reflexi Rokkanovy práce nabízí v tomto ohledu Libor Frank. Ve svém textu *Pojmy centrum a periferie v teorii Steina Rokkana a relevance jejich vymezení ve věku informačních technologií*⁵ konfrontuje Frank kritéria vztahu centrum – periferie v kontextu současného nastavení mocenských vztahů ve světě s ohledem na technologický vývoj.

Podle Franka ztrácí Rokkanova teorie na aktuálnosti z důvodu posílení vlivu nestátních aktérů: *Zasazení konkrétního politického systému do sítě vazeb vyššího řádu (mezinárodně ekonomické, bezpečnostní, informační, mediální aj.) a oslabení důležitosti teritoriální dimenze se nutně promítá do Rokkanem zmiňovaných transakcí mezi centrem a periferií.*⁶

Ačkoli autor přibližuje Rokkanovu teorii současnému nastavení vztahů mezi centrem a periferií, tato interpretace by byla pro aplikaci na baskickou zkušenost neúplná. Navazování politických či ekonomických vztahů na nadnárodní úrovni je významným prvkem osamostatnění regionu na politické či ekonomické úrovni, nicméně teritoriální vymezení je stále nezbytným atributem baskického nacionalismu.

⁴ HLOUŠEK, Vít: *Centra a periferie v Evropě – přístup Steina Rokkana*. In: Central European Political Science Review (dále jen CEPSR), www.cepsr.com (27.11.2011)

⁵ FRANK, Libor: *Pojmy centrum a periferie v teorii Steina Rokkana a relevance jejich vymezení ve věku informačních technologií*. In: CEPSR, www.cepsr.com (27.11.2011)

⁶ Tamtéž, nepaginováno.

1.2 Teorie regionálních stran

Problematika regionálních stranických systému je v politické vědě poměrně mladým tématem. Přestože je možné setkat se s rozličnou typologií regionálních politických stran i systému,⁷ je teoretické uchopení tématu vzhledem k jeho různorodosti stále v plenkách. M. Strmiska uvádí, že boom a proměna regionálních hnutí, jež Západní Evropa počátkem 90. let zaznamenala, byly spolu s problematickou aplikací tradičního stranického systému na systémy podmíněné mobilizací prostřednictvím národní identity, „(...) důvodem pro zpomalení pokroku v oblasti vytváření nových vhodných teoretických a metodologických zázemí a konceptuálních modelů, a některých přetrvávajících limitů zatěžujících heuristický potenciál případových studií.“⁸

Přesto se Strmiska teoretizace, neboli jak uvádí, teoretické konstrukce, chování periferních či regionálních politických systémů dopouští. Baskický stranický systém lze typologicky zařadit do kategorie, ve které „v celostátním stranickém systému i v regionálních stranických soustavách působí současně víceúrovňové celostátní a regionální strany či jejich odnože.“⁹ Strmiska tak poukazuje na zvýšenou intenzitu interakcí v rámci tohoto modelu, jež vede k tzv. „umocněnému pluralismu.“ Uvádí, že: „Toto zmnožení dimenzí s sebou přináší pestřejší stranické interakce a stranickou politiku vůbec, ovšem také vyšší riziko pro zachování vládnutelnosti a relativně vysokou pravděpodobnost výskytu identitární polarizace a s takovou polarizací spjatých konfliktů.“¹⁰

Současná vládní spolupráce socialistické a lidové strany v Baskicku je příkladem zmíněné pestřejší stranické interakce. V rámci své diplomové práce budu testovat právě míru vládnutelnosti spojenou s působením současné vlády v konfrontaci s identitární polarizací, kterou představuje nacionalistické paradigma přítomné v daném politickém systému.

⁷ Ať už se jedná o práce Lievena Wintera či Klause von Beymeho.

⁸ STRMISKA, Maxmilián: *A Study on Conceptualization of (Ethno)regional Parties: a Note on Methodology*. In: CEPSR, www.cepsr.com (27.11.2011)

⁹ STRMISKA, Maxmilián: *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus*. Brno 2005, s. 19.

¹⁰ STRMISKA, M.: Tamtéž, s. 22.

Hypotéza, kterou budu v této práci ověřovat, předpokládá, že vytvoření nenacionalistické vlády po autonomních volbách v roce 2009 přispělo ke konsolidaci stranického systému v regionu. Konsolidace bývá v politické vědě zpravidla spojována s úrovní demokratizace režimů, resp. s přechody k demokracii po éře režimů autoritářských. Tento fenomén tedy vypovídá o budoucí udržitelnosti demokratického systému.¹¹ V kontextu stranického systému rozumím termínu konsolidace jako schopnosti sestavení vlády, která je s to nejen přetrvat v řádném legislativním období, ale zároveň je oproštěna od závislosti na podpoře antisystémové politické síly. Vzhledem ke specifikům, jež skýtá baskický stranický systém, spojuji fenomén konsolidace také s možností alternace vládního pólu a s prosazováním politiky, která má pozitivní vliv na oslabení míry polarizace daného systému.

Struktura, v rámci které budu hodnotit jednotlivé nezávislé proměnné ve vztahu s vládnutelností, jež představuje proměnnou závislou, je nastavena stranickému boji příznivě a to prostřednictvím pravidelně konaných svobodných tajných voleb. V baskickém případě nelze nicméně opomenout existenci pojistky v podobě příslušného zákona, který zabraňuje radikálním složkám podílet se na stranickém boji. Její užití zhodnotím v příslušné kapitole. Další charakteristikou struktury, jak jsem již nastínila, je její polarizace a důsledky vycházející z identitární příslušnosti politických stran. Tento jev je přirozenou podmínkou pro výběr následujících nezávislých proměnných.¹²

Zprvce se jedná o přítomnost radikálního, popř. antisystémového, prvku ve stranickém systému, ve vztahu k závislé proměnné je v uvedeném vztahu předpokládána negativní korelace. Další nezávislou proměnnou představuje interakce mezi politickými stranami, ve smyslu otevřenosti pro vytváření povolebních koalic, doprovázená korelací pozitivní ve vztahu s danou nezávislou proměnnou. S touto proměnnou je provázána nejen identifikace stran na ideologické ose, ale zároveň politický diskurs vládnoucích elit v tématech provázaných s polarizací stranického systému. Agresivní rétorika dotýkající se

¹¹ O'DONELL, Guillermo: *Illusions about Consolidation*. Journal of Democracy, 2, 1996a., č. 7, s. 37.

¹² Nezávislé proměnné jsou seřazeny hierarchicky na základě jejich významu.

otázek identity se tak vylučuje s možnou povolební spoluprací. Třetí nezávislou proměnnou představuje legitimita politiky vlády, již budu interpretovat prostřednictvím preferencí obyvatel autonomní oblasti v sociologických průzkumech vydaných v rámci sérií Euskobarometro. Korelace je v případě podpory vládních kroků ze strany obyvatel a vládnutelnosti pozitivní.

Vzhledem ke specifikům Baskického stranického systému, která jsem jmenovala v úvodu kapitoly, je nezbytné vymezit dané zkoumání terminologicky. V baskickém stranickém systému se neseťkáváme pouze s pojmem strany nacionalistické, ale také se stranami regionálními, kdy obojí však neznamena totéž. Strmiska při definici etnicko-regionálních stran upozorňuje na obtížnou generalizaci vlastností a chování regionálních stran.

Ačkoli široce uznávaná definice regionální strany neexistuje, autor se při jejich pojmenování přiklání k následujícím kritériím: jedná se o „*politické strany, jejichž elektorát a legitimita jsou založeny primárně na mobilizaci prostřednictvím identity etnicko-teritoriální sub-národní komunity (nejčastěji lokalizovaného na periferii)*.“¹³ Dále upozorňuje na to, že ne všechny regionální strany užívají k mobilizaci potenciálních voličů etnický motiv. Při možnostech klasifikace těchto stran se zabývá zejména okolnostmi vzniku strany. Autor se přiklání ke klasifikaci Lievena de Wintera, který v případě etnicko-regionálních stran klade důraz na intenzitu jejich požadavků v politické a teritoriální otázce.¹⁴ Právě intenzita požadavků v tématech dotýkajících se identitární pozice politických stran bude jedním z kritérií této práce.

Baskický stranický systém se dlouhou dobu vyznačoval jako polarizovaný pluralismus, a to zejména v důsledku parlamentního zastoupení Herri Batasuna v letech 1980–2009,¹⁵ nesoucí charakteristiku antisystémové strany. Vlivem Zákona o politických stranách z roku 2002 byly volby do Baskického parlamentu roku 2009 prvními, v nichž antisystémové politické útvary neměly možnost do

¹³ STRMISKA, Maxmilián: *A Study on Conceptualization of (Ethno)regional Parties: a Note on Methodology*. CEPSR, www.cepsr.com (27.11.2011)

¹⁴ Tamtéž, nepaginováno.

¹⁵ V období 2005 – 2009 byla v parlamentu přítomna antisystémová síla v podobě PCTV/EHAK, zastoupená devíti reprezentanty. Strana byla zaregistrována měsíc po zrušení činnosti HB-EH-Batasuna v roce 2002. Její činnost však byla v roce 2008 z důvodu návaznosti na ETA zakázána.

parlamentu kandidovat. V Baskickém parlamentu je v současné době zastoupeno sedm politických stran. Tento relativně vysoký počet je pro baskické prostředí standardní. Počet parlamentních stran se v průběhu novodobé třicetileté existence Baskického parlamentu pohyboval od pěti do sedmi, kdy vyšší alternativa byla převládající.¹⁶

Je třeba nicméně zmínit, že během procesu formování baskického stranického systému docházelo pravidelně ke slučování politických stran či vytváření dlouhodobých koalic, a to na straně obou politických pólů. Zatímco Baskická levice (EE)¹⁷ se v roce 1993 sloučila s baskickými socialisty (PSE) a dala tak vzniknout PSE-EE/PSOE, Álavská unie v roce 2001 kandidovala v koalici s Baskickými lidovci (PP). PNV se před volbami v roce 2001 a 2005 spojila v koalici s Baskickou solidaritou (EA),¹⁸ ta se však ve volbách v roce 2009 od strany distancovala a kandidovala jako samostatný subjekt. V současné době figuruje v nově vzniklé alianci stran Bildu.

Zatímco některé politické formace ze stranického systému mizí, jiné nově vznikají. Příkladem je Álavská unie, která vznikla odštěpením od Lidové strany v roce 1989 a ukončila svou působnost v roce 2005. Strana zaznamenávala volební úspěchy pouze v provincii Álava, ty však nebyly pravidlem a strana se silně proálavskou identifikací postupem času ze stranického systému v důsledku upadající podpory voličů vymizela. Mezi nově vzniklé politické strany původem spjaté s baskickým teritoriem patří Aralar a Bildu, kterým pro jejich politický význam náleží více prostoru níže v textu.

Štěpení politických stran spolu s paralelně vznikajícími předvolebními aliancemi vypovídá o nedostatečně ustáleném stranickém vzorci v oblasti, během post-frankistické epochy jeho existence. Pro přiblížení současného stranického systému Baskicka je nezbytné uvést jeho původ a osvětlit převládající trendy v jeho vývoji, jenž je neoddělitelně spjat s otázkou nacionalismu. Těmto reáliím věnuji prostor v následující kapitole.

¹⁶ Výjimku tvoří povolební výsledky v letech 1984, 2001 a 2005.

¹⁷ Jedná se o zkratku Euskadiko Ekerra – Baskická levice.

¹⁸ V baskičtině působí strana pod názvem Eusko Alkartasuna.

2. Baskický nacionalismus

V této kapitole se zaměřím především na fenomén nacionalismu, který je neodmyslitelně spjat s otázkou politického i sociálního uspořádání autonomní oblasti Španělského království, Baskicka. Nejprve si dovoluji v úvodu stručnou reflexi problematiky z širšího – globálního pohledu. V současné politologii přetrvává trend konce druhé poloviny 20. let, tedy zájem o politický vývoj nově vzniklých států a monitoring politické situace v regionech aspirujících na nezávislost na vyšší státní moci. Úpadek státu ochránáře a zároveň klíčového mezinárodního aktéra je předmětem zkoumání nejednoho z akademiků.¹⁹

2.1 Nacionalismus jako přetrvávající fenomén (?)

Termíny jako globální politika či regionalismus nabývají spolu s atributy spjatými s procesem globalizace stále více na praktickém významu. Hettne si v tomto ohledu klade zajímavou otázku: *je regionalismus neoddělitelnou součástí globalizace nebo se jedná o politickou reakci vyvolanou odporem proti tomuto procesu?* Autor dává za pravdu oběma možnostem.²⁰ Pojmem region lze odkazovat jak na širší geografickou jednotku, např. Evropa, tak na sub-státní jednotku či oblast, jak můžeme sledovat v interpretaci Evropy regionů.²¹

V kontextu tématu mé diplomové práce bych chtěla upozornit na to, že nastavení vztahů v mezinárodním společenství je v současné době nakloněno vzniku nových politických hráčů, centrální moc a důvěryhodnost států je oslabena a komunikace rozličných aktérů na mezinárodním poli je usnadněna odstraněním komunikačních bariér.²² Možnosti profilace Baskicka jakožto specifického regionu bez nutné návaznosti na španělský stát jsou v této sféře

¹⁹ Více viz LUXNER, Lary: *Push for Diplomatic Recognition Creates Tricky Precedents*. Washington Diplomat, 22. listopadu 2010, <http://washdiplomat.com/> (27.11.2011)

²⁰ HETTNE, Björn: *Beyond the „New“ Regionalism*. *New Political Economy*, 10, 2005, č. 4, s. 8.

²¹ Tuto problematiku rozvedl Ladislav Cabada v publikaci *Evropa regionů*. CABADA, Ladislav a kol.: *Evropa regionů*. Plzeň 2009, 224 s.

²² Institucím Evropské Unie se v Baskicku dostává vyšší popularity nežli institucím státním. *Euskobarometro de noviembre* 2009. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro> (27.11.2011)

usnadněny.²³ Je třeba upozornit na to, že baskický nacionalismus nepředstavuje pouze přebytek v rámci budování globální uniformované vesnice, ale naopak stále neztrácí na svém významu.

2.2 Autonomní oblast Baskicko a kořeny nacionalismu

Autonomní oblast Baskicko představuje jednu ze sedmnácti autonomních oblastí Španělského království. Rozdělení země na jednotlivé autonomní oblasti, které disponují významnou mírou samosprávy má, zejména v případě Baskicka, pestrou historii. Její popis necht' je předmětem historických publikací.²⁴ V této práci se zaměřím na období moderního politického vývoje, započnu jej v letech prvních politických projevů nacionalismu a formování stranického systému v tomto regionu. Nejdříve však představím status autonomie Baskicka a poté se zaměřím na otázku vzniku politického nacionalismu v tomto regionu.

Úvodem je třeba upozornit na ambivalenci předmětu zkoumání Baskického případu. Pojem Baskicko nelze zaměňovat v případě dvou odlišných forem. Tzv. País Vasco v kastilštině a Euskal Herria v jazyce baskickém, pojmenovává dva odlišné útvary. V druhém případě se jedná o koncept vytvořený s odkazem na společnou historii regionu, zvyklosti a především pak odlišnost jazyka, jehož kořeny jsou dodnes předmětem zkoumání akademiků. Idea vytvoření samostatného státu založeného na těchto attributech dominovala zejména na přelomu 19. a 20. století, tedy v období renesance Baskického nacionalismu.

Baskický národní koncept zahrnuje dohromady sedm provincií. Čtyři na území Španělského království: Álava, Vizcaya, Guipúzcoa, Navarra a tři na jihu Francie: Labourd, Basse Navarre a Soule. Z pohledu politické geografie se tedy jedná o transhraniční region.²⁵ Přesah regionu tedy neodpovídá politickému

²³ Současná baskická vláda zajistila možnost užití baskičtiny v rámci jednání na půdě Evropské unie. Nezařadila se však do skupiny oficiálních jazyků této instituce.

²⁴ Zásadní téma historie regionu, které představuje karlismus, je obsáhnuto v díle Jiřího Chalupy, viz CHALUPA, Jiří: *Don Carlos a ti druzí. Karlistické války ve Španělsku v letech 1833–1939*. Praha 2008, 296 s.

²⁵ CABADA, Ladislav a kol.: *Evropa regionů*. Plzeň 2009. s 14.

rozdělení ani jedné ze státních jednotek a zahrnuje historická území, která obývají lidé, hovořící baskičtinou. Toto území však nikdy v historii netvořilo ucelený politický útvar s jednotnou politickou mocí.

Předmětem zkoumání této práce je již zmiňovaná autonomní oblast, tedy Comunidad Autónoma de País Vasco, na níž v textu odkazuji jako na Baskicko. Baskicko dnes zahrnuje tři provincie, resp. historické oblasti: Álava, Vizcaya a Guipúzcoa, s politickým centrem ve Vitorii. Daná historická území představují volební obvody pro konání regionálních voleb.

Současné mocensko-právní vymezení Baskicka je zakotveno v Ústavě Španělského království z roku 1978 a dále pak definováno tzv. *Statutem z Gerniky*. Obsah dané ústavy je nezbytné vnímat v kontextu napjaté politické situace, tedy tranzice k demokracii a zároveň jako odraz odlišných preferencí jednotlivých politických stran v průběhu vyjednávání. Jednání o podobě Ústavy byla zatížena zkušeností občanské války, která vyústila ve snahu významných politických představitelů v čele s Adolfo Suárezem k nalezení konsenzu. Pablo Oñate Rubalcaba uvádí, že termín konsenzus se proměnil v samotný mechanismus vytváření Ústavy. Oñate přidává tomuto konsenzu přívlastek falešný.²⁶ Neexistence rovnosti mezi politickými stranami totiž zabraňovala jakémukoli jinému výsledku.²⁷

Tento postřeh je příznačný zejména pro pozici PNV při vyjednávání o budoucí podobě Ústavy. Představitelé strany byli totiž z jednání vyloučeni pro tehdy, z pohledu španělské politické elity, přehnané požadavky autonomie, které by nastavily mocenské vztahy Vitoria – Madrid tak, jakým odpovídaly v období druhé republiky.²⁸ V důsledku toho pak nacionalisté vyzývali k neúčasti v průběhu referenda o dokumentu, zatímco jejich ultrapravicoví konkurenti propagovali aktivní účast prostřednictvím volby NE.²⁹

²⁶ OÑATE RUBALCABA, Pablo: *Consenso e ideología en la transición política española*. Madrid 1998, s. 239.

²⁷ Tamtéž, s. 264.

²⁸ Za vznikem textu Ústavy stáli představitelé stran: PSOE, UCD, PCE, CiU a AP.

²⁹ SÁNCHEZ-TERÁN, Salvador: *La transición. Síntesis y claves*. Barcelona 2008, s. 223.

Mezi další faktory utvářející okolnosti vzniku Ústavy bezesporu patřila hrozba puče z jedné strany a teroristických útoků na straně druhé. Vzhledem k daným rizikům by bylo přehnané očekávat, že požadavky všech stran budou při formování Ústavy naplněny. Co se týče Baskicka, to získalo významné kompetence v rámci osmé kapitoly Ústavy zabývající se otázkou autonomních oblastí.

Zatímco Článek 2 Ústavy zaručuje národní jednotu státu, zároveň také uznává právo na vytvoření autonomních oblastí, které mezi sebou mají spolupracovat. Jednota státu je dále posílena článkem 145, jenž odmítá možnost federativního uspořádání právě prostřednictvím autonomních oblastí.³⁰ M. Strmiska přesto označuje uspořádání autonomních oblastí za kvazifederalistický projekt. Jelikož Ústava rozlišuje dvě úrovně autonomních oblastí, kde historické regiony disponují vyšší mírou autonomie, vzniká podle Strmisky následující jev: „*Nepřímo byla takto postavena rovněž otázka harmonizace odlišných úrovní politické autonomie, resp. harmonizace v de facto již etablované, institucionalizované asymetrie.*“³¹ Někteří autoři se přiklánějí k názoru, že Španělsko se již de facto federací stalo, jen oficiálně nenese toto explicitní označení.³²

K otázce preference federativního uspořádání vztahů v rámci Španělského království se v dnešní době vyjadřuje 26% Basků kladně. Naopak spokojenost se současným nastavením mocenských vztahů směrem k Madridu vyjadřuje 39% obyvatel Baskicka.³³ Tato data je nicméně třeba interpretovat s ohledem na to, jakým způsobem si tázaní lidé vykládají podstatu daných termínů a tenkou hranici mezi praktickým využitím pravomocí politické elity v rámci autonomie a federace.

Xose Núñez Seixas připomíná známý výraz pro pojmenování rozdělení země na autonomní oblasti, tzv. *Café para todos* – káva pro všechny, kdy si na své

³⁰ *La Constitución Española de 1978.* In: Noticias jurídicas, http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/constitucion.html (27.11.2011)

³¹ BARŠA, P. – STRMISKA, M.: *Národní stát a etnický konflikt*. Brno 1999, s. 216–217.

³² FIALA, Vlastimil: *Teoretické a metodologické problémy evropské integrace*. Olomouc 2007, 343 s.

³³ *Euskobarometro de mayo 2011.* In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro> (27.11.2011)

přijdou všechny autonomní oblasti, nicméně dodává, že s odlišnou dávkou cukru. Núñez poukazuje na nejasnost termínu *národy*, jenž se v Ústavě objevuje v kontextu autonomních oblastí. Tato nejasná rétorika byla převzata předsedou vlády Španělského království, José Luisem Rodríguez Zapatarem, který se přiklání k propagaci konceptu *pluralitního Španělska*.³⁴

Klíčový význam nese v Ústavě zejména článek 143, ten definuje právo tzv. historických regionů na vytvoření samostatné vlády, jež nesmí jednat v rozporu s článkem 2 Ústavy.³⁵ Zde jsou autonomním oblastem přiznána práva na základě vnitřních kulturních, ekonomických a historických vazeb.³⁶

Na základě článku 147 jsou ukotveny pravomoci autonomních oblastí prostřednictvím zmíněných statutů. Ústava definuje proceduru schválení statutu, který je v konečné fázi publikován jakožto Organický zákon. V případě Baskicka se jednalo o Statut o autonomii Baskicka tedy *Estatuo de Gernika*, jenž byl publikován jako Organický zákon 3/79 v prosinci 1979. Jedná se o dokument ustanovující vládnoucí složky Baskicka a současně vymezující kompetence vůči centrální vládě v Madridu.³⁷ V roce 1979 byl dokument schválen v referendu v rámci autonomní oblasti Baskicka, tehdy se k otázce schválení Statutu vyjádřilo 53% voličů kladně, zatímco 41% upřednostnilo abstenci v referendu. Dnes by se naopak na úkor vysoké neúčasti přiklonilo 19% voličů k variantě NE. Pro přijetí autonomního statutu v dané podobě by dnes hlasovalo 50% voličů.³⁸

Jak jsem již zmínila v této kapitole, okolnosti vzniku Ústavy z roku 1978 odráží vztah centrum-periferie, kdy centrální vláda definovala kompetence Baskické politické elity, aniž by přistoupila na její požadavky. V referendu o

³⁴ NÚÑEZ SEIXAS, Xosé M.: *Unidad y diversidad de las naciones en España. Una visión panorámica*. Cuadernos de Alzate, 15, 2008, č. 39, s. 63.

³⁵ Jednalo se celkově o osmou ústavu ve Španělsku. Předcházely jí ústavy z roku 1812, 1834, 1837, 1845, 1869, 1876 a 1831. Vzorem pro institucionalizaci autonomních oblastí v rámci jednotného státu byla Německá ústava z roku 1949 a Italská ústava z roku 1946. ALONSO-CASTRILLO, Silvia: *La apuesta del centro. Historia de UCD*. Madrid 1996, s. 255–257.

³⁶ *La Constitución Española de 1978*. In: Noticias Jurídicas, http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/constitucion.html (27.11.2011)

³⁷ *Estatuo de Gernika*, In: Filosofía en español, www.filosofia.org/cod/c1979gue.htm (27.11.2011)

³⁸ *Euskobarometro de myo 2011*. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.11.2011)

Ústavě, které proběhlo v prosinci 1978, hlasovalo v autonomní oblasti Baskicko pro přijetí 70,24% voličů, negativně se vyjádřilo 23,92%.³⁹ Vytvoření schématu, jež by do určité míry vyhovovalo všem politickým aktérům, bylo bezesporu důsledkem opatrnosti s ohledem na možné hrozby. Prostředkem k dosažení konečné podoby textu Ústavy byla zároveň i nejasná terminologie využívající termínu národy. Jakým způsobem se baskické národní cítění vyvíjelo prostřednictvím politické moci, bude ústředním tématem následující podkapitoly.

2.3 Počátky politického nacionalismu – formování PNV

První svobodné autonomní volby od doby nastolení demokratického režimu v zemi po smrti diktátora Francisca Franca v polovině 70. let 20. století se konaly v roce 1980. V těchto volbách zvítězila Baskická národní strana PNV. Pozici vládnoucí politické síly (ať už samostatně, jako vedoucí složka koalice, či prostřednictvím menšinové vlády) si udržela následujících 30 let. Fenoménu PNV a počátkům artikulace nacionálních požadavků v Baskicku prostřednictvím politické síly se budu věnovat v této kapitole

2.3.1. PNV a národní osvěta

Baskický nacionalismus je neoddelitelně spjat s osobností Sabino Arany, politicky aktivního vzdělance, který stojí za uspořádáním nacionalistického konceptu regionu. Primární roli zde hraje především jazyk, jímž se obyvatelé tohoto území odlišovali od zbylé populace Pyrenejského poloostrova.⁴⁰ Sabino

³⁹ *Consulta de los Resultados Electorales*. In: Gobierno de España – Ministerio del Interior, <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html> (27.11.2011)

⁴⁰ Podle Andera Gurruchagy představuje jazyk nezbytnou složku pro zachování národní identity. Pokud se jazyk rozplyne, zmizí s ním i možnost interpretovat sociální realitu. GURRUCHAGA, Ander: *La problemática realidad de Estado y la nación*. REIS, 13, 1990, č. 49, s. 118.

Jazyková otázka je v současném Baskicku stále významným tématem. Ačkoli je oficiálním jazykem jak španělština, tak baskičtina, existují tendence k pozitivní diskriminaci baskičtiny s cílem udržet a posílit aktivní užití jazyka, viz dekret Baskické vlády z roku 2008, který nařizuje užití baskičtiny v obchodních vztazích. Více v článku *El gran comercio acoge con cautela la obligación de atender en euskera*. El País, 3. července 2008, http://www.elpais.com/articulo/pais/vasco/gran/comercio/acoge/cautela/obligacion/atender/eusker/a/elpepuespvas/20080703elpvas_3/Tes (27.11.2011)

Arana je nejen zakladatelem Baskické národní strany, ale zároveň stojí za zrozením baskických symbolů, hymny a samotným pojmenováním národa – Euskadi.

PNV je nejstarším zástupcem baskického stranického systému. Od svého počátku prošla přirozeně určitým vývojem, který zanechal stopy jak v ideologickém profilu strany, tak v jejím vnitřním uspořádání. Dodnes je její postavení v politickém systému autonomní oblasti unikátní a svého významu nepozbývá ani na úrovni politického systému Španělského království.

Jak ve svých textech zmiňuje Ernest Gellner, nacionalismus je spjat s procesem industrializace.⁴¹ Baskicko v tomto případě není výjimkou. Ander Gurruchaga v dané souvislosti upozorňuje na to, že je to právě industrialismus, který ohrožuje nejen tradiční ekonomické vztahy, ale i vztahy sociální v rámci společnosti. Podle Gurruchagy je to nicméně ona nová třída vzniklá v důsledku urbanismu, jež se podílí na přechodu společnosti od etnocentrismu k nacionalismu.⁴² V případě baskického politického vývoje představovalo původně dělnické hnutí, které přispělo k rozvoji urbanismu, ohrožení pro tradiční podobu společnosti.

Baskicko prošlo v poslední čtvrtině 19. století významnou proměnou. Industrializace regionu byla příčinou demografických a sociálně-ekonomických změn. Tyto změny daly mimo jiné vzniknout baskické buržoazii. V roce 1878 byla Baskicku udělena ze strany tehdejšího ministerského předsedy Antonia Cánovase del Castillo významná ekonomicko-administrativní autonomie.⁴³ S cílem pracovního uplatnění začaly do regionu proudit přistěhovalci z okolních oblastí. S obdobím těchto prudkých změn je spojeno i znovuzrození baskického nacionalismu, které se tak stalo reakcí na ohrožení tradičních hodnot a způsobu života původních obyvatel regionu.

Reakce na tento vývoj je znatelná v počáteční tvorbě již zmíněného pomyslného otce Baskického nacionalismu. Ten Arana stavěl na vymezení se

⁴¹ GELLNER, Ernest: *Nacionalismus*. Brno 2003, s. 96.

⁴² GURRUCHAGA, A.: c.d., s. 115.

⁴³ GRANJA SAINZ, Francisco J. de la: *El nacionalismo vasco: un siglo de historia*. Madrid 1995, s. 28-29.

proti republikánství, socialismu, liberalismu a přistěhovalectví. Důraz naopak kladl na hodnoty jako je rasa a katolictví.⁴⁴ Dané období je významné z pohledu profilací štěpných linií ve společnosti stojících nejen za vznikem PNV, ale i za zrodem socialistické filiálky Španělské socialistické dělnické strany, tedy PSE (nyní PSE-EE).

Kořeny PNV tak lze interpretovat jako boj za udržení, respektive posílení, tradičních hodnot ve společnosti. Socialisté naopak reprezentovali zájmy dělnické třídy, složené z obyvatel okolních oblastí, stěhujících se do regionu za prací. Dnes obě tyto strany bojují o přízeň voličů prostřednictvím diskursu kladoucího důraz na specifika regionu. Jak upozorňuje Jiří Kunc, původem napětí ve stranickém systému Baskicka je i spor o to, která strana reprezentuje zájmy pravých Basků.

*Baskičtí nacionalisté říkali o baskických socialistech, že "socialisté v Baskicku jsou Baskové, ale méně". Nebo že „přítomnost PSOE v Baskickém parlamentu je totéž, jako postavit si domů trojského koně“.*⁴⁵

Povědomí o PNV se v regionu rozšířilo nedlouho po vzniku strany. Již ve třicátých letech reprezentovala strana baskický národ. Totoho postavení docílila intenzivní aktivitou s cílem proniknout do společnosti prostřednictvím mládežnických klubů, volnočasových a kulturních aktivit. (...) *PNV v období Republiky fungovala nejen jako hnutí, resp. stranicko-komunitní jednotka uvnitř Baskické společnosti, ale také jako štáto-stranický útvar, jelikož vnitřní struktura strany odpovídala dělbě moci na tři oblasti.*⁴⁶ Tato struktura se uchovala dodnes, kdy nejvyšším orgánem strany setrval Euskadi Buru Batzar.

Ačkoli se PNV stavěla do role strážce baskické identity, v jedné ze zásadních otázek s nacionalismem souvisejících, čitelná není. Jedná se o konflikt otázky politického cíle strany. Spor o prosazování politik k získání samostatnosti či rozvinutí pravomocí v rámci autonomní oblasti přetrvává jako významné téma politických stran regionu dodnes.

⁴⁴ Tamtéž, s. 33.

⁴⁵ KUNC, Jiří: *Stranické systémy v re/konstrukci*. Praha 2000, s. 157.

⁴⁶ Tamtéž, s. 87.

V současné době již neplatí premisa o tom, že PNV znamená Baskicko a naopak.⁴⁷ Od konce 80. let je PNV nucena vypořádat se s komplexnější politickou soutěží. V Baskicku stále přetrvává, mimo jiné, rozdělení na základě vlastní identifikace na nacionalisty a ne nacionalisty. Toto rozdílné cítění vytváří ze společnosti dvě takřka stejně velké skupiny. Za nacionalisty se označuje 46%, ne nacionalisté mají podle nejnovějších dat mírnou převahu s 49%.⁴⁸ Nebylo by však vhodné domnívat se, že ne nacionalisté se necítí být Basky.

Stranický systém regionu kopíruje rozdělení společnosti. Ačkoli přetrvává označení nacionalisté a nenacionalisté, všechny politické strany působící v oblasti kladou důraz na regionální tematiku a některé z tzv. nenacionalistických stran lze na základě politického programu na jednu stranu označit za strany nacionalistické, tedy hájící zájmy regionu v kontrastu s celonárodním politickým centrem, na stranu druhou, jak uvádí Strmiska: *V úvahu je (tedy) třeba vzít především „vnitřní“ charakteristické rysy jednotlivých politických aktérů. Nacionalistickou stranou bude především taková politická strana, pro kterou je nacionalismus, resp. určitý nacionalistický projekt, jádrem totožnosti a „důvodem k bytí“.*⁴⁹ Problematice stranického systému se budu věnovat hlouběji v následující kapitole.

2.4 Současné parlamentní zastoupení

V baskickém stranickém systému lze vysledovat jasné rozlišení na pravolevé škále, kdy Lidová strana, stojící ideologicky na pravém konci, dala po volbách v roce 2009 vzniknout vládě socialistického lídra Patxiho Lópeze prostřednictvím tzv. *Paktu o politické spolupráci*.⁵⁰ Zatímco historie baskických socialistů sahá do období industrializace regionu na přelomu 19. a 20. století (strana je tak spoluzakladatelkou španělských socialistů a po roce 1975 navazuje na aktivity

⁴⁷ Za druhé republiky zvolila PNV slogan: *Volit PNV znamená volit Baskicko*. GRANJA SAINZ, Francisco J. de la: *El nacionalismo vasco: un siglo de historia*. s. 145.

⁴⁸ *Euskobarometro de mayo 2011*. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro> (27.11.2011)

⁴⁹ STRMISKA, Maxmilián: *Nacionalistické strany a stranicko-politický systém v soudobém Španělsku*. In: DANČÁK, Břetislav – FIALA, Petr (eds): *Nacionalistické politické strany v Evropě*. Brno 1999, s. 12.

⁵⁰ Více o tomto dokumentu rozvedu níže.

z období před Frankovým režimem),⁵¹ Lidová strana byla pod tímto názvem ustanovena roku 1989 v návaznosti na působení Lidové aliance založené roku 1975 pod vedením Manuela Fragy jako aliance konzervativních stran a známých frankistických politiků.⁵²

Navzdory ideologické vzdálenosti, která odráží ekonomickou dimenzi této štěpné linie, spojuje v baskickém prostředí dané dvě strany označení za nenacionalistické, tedy příslušnost k nenacionalistickému pólu. A to přesto, že baskičtí socialisté stáli u zrodu stranického systému v oblasti. Budoucí voliči socialistické strany představovali právě tu hrozbu, proti níž se vymezil Sabino Arana. Jak ideová, tak institucionální propojenost těchto stran s jejich celostátními referenčními politickými stranami je nabíledni. V případě socialistů se politiky centra a autonomních oblastí harmonizují prostřednictvím Územní rady, nejvyšším orgánem strany je pak Federativní kongres PSOE. Podobnou strukturu lze vysledovat i u PP, kdy tzv. regionální předseda strany Antonio Basagoiti Pastor, je členem Národního výkonného výboru PP.

V současném složení baskického parlamentu figurují dvě další politické strany, jejichž struktura přesahuje vymezenou teritoriální úroveň. Jedná se o odnož Sjednocené levice, která zde působí pod baskickým názvem Esker Batua-Berdeak (EB-B).⁵³ Původně se strana skládala z Republikánské levice, Komunistické strany Baskicka⁵⁴ a Strany socialistické akce. Vrchol politické reprezentace na úrovni baskického parlamentu zaznamenala strana v roce 1996, kdy dosáhla výjimečného výsledku šesti mandátů, dnes stranu zastupuje na této úrovni jeden představitel. Nutno podotknout, že přes návaznost na celostátní Sjednocenou levici, je profil této politické formace výrazně nacionalistický, strana se v minulosti podílela na vzniku nacionalistických vlád PNV. Dále se jedná o Unii pokroku a demokracie (UPyD), která se na rozdíl od EB-B, etablovala nejen v baskickém ale i španělském stranickém systému teprve

⁵¹ První organizovanou skupinou stojící na počátku politického formování socialistů v Baskicku bylo Společenství socialistů Bilbaa z roku 1886.

⁵² ALONSO CASTRILLO, S.: c.d., s.122.

⁵³ EB-B navazuje na působení Komunistické strany Baskicka.

⁵⁴ Ačkoli překlad do češtiny odkazuje pouze na jedno politické uskupení, jednalo se o dvě rozdílné politické strany: Komunistická strana Baskicka s baskickým pojmenováním Euzkadi a Komunistickou stranu Baskicka nesoucí španělské označení Vasco.

nedávno. UPyD byla založena v roce 2007 a v současné době získává podporu jak pravicově, tak levicově orientovaných voličů. V baskickém parlamentu se straně dostává, stejně jako EB-B jednoho zástupce.

Štěpná linie centrum – periferie vyprofilovala politický program stran, jejichž vznik a voličská podpora se striktně váže na jasně ohraničené teritorium. Nejedná se ale pouze o právní území autonomní oblasti Baskicka, ale i Navarry, která je součástí konceptu Euskal Herria.⁵⁵ Nicméně v případě PNV dosahuje politický vliv strany nezanedbatelného významu na celostátní úrovni, kde si strana uchovává postavení tzv. jazýčku na vahách. Tyto politické strany jsou označovány za nacionalistické. Dominantní pozici ve skupině nacionalistických stran dlouhodobě zastávala již zmíněná PNV, kterou lze označit za nacionalistickou stranu par excellence.⁵⁶ Současný politický vývoj však nastiňuje v tomto ohledu změny, a to zejména spolu s posílením třetího pólu uvnitř stranického systému.

Dále se jedná o EA, jež se po společné kandidatuře s PNV ve volbách do baskického parlamentu v letech 2001 a 2005 oddělila, a v roce 2009 kandidovala jako samostatný politický subjekt, kde je zastoupena prostřednictvím jednoho křesla. Jako samostatnému kandidátovi se straně v minulosti dostávalo podpoře ze strany elektorátu ve vyšší míře.⁵⁷ Za rozchodem obou stran stála nespokojenost stoupenců EA s (z jejich pohledu) umírněným postojem PNV k otázce politických pravomocí v rámci autonomie. Třetí nacionalistickou stranou zastoupenou v baskickém parlamentu od voleb 2009 je Aralar. Strana, která vznikla v 2002 a identifikuje se jako vlastenecká levice s politickým cílem nezávislosti regionu, je v baskickém legislativním orgánu zastoupena čtyřmi reprezentanty.⁵⁸

⁵⁵ V autonomní oblasti Navarra tvoří PNV, EA a Aralar jednotnou koalici NaBai sdružující nacionalistickou levici.

⁵⁶ STRMISKA, M.: *Nacionalistické strany a stranicko-politický systém v soudobém Španělsku*. s. 18. In: DANČÁK, Břetislav – FIALA, Petr (eds): *Nacionalistické politické strany v Evropě*. Brno 1999, s. 19.

⁵⁷ Nejlepší volební výsledek strana zaznamenala v roce 1986 v podobě třinácti křesel.

⁵⁸ Zástupci Aralar spojují počátek existence strany s EH a Batasuna, od které se jakožto názorový proud oddělili.

Dlouhodobá polarizace baskického stranického systému byla, jak jsem uvedla výše, zapříčiněna přítomností antisystémových politických subjektů jak vně, tak uvnitř baskického parlamentu. Francisco Llera Ramo připomíná, že nelze opomenout fenomén, který doprovází veškeré volby v Baskicku. Míni tím strach z násilí, resp. z aktivit teroristické skupiny ETA. *Teroristické násilí spolu s antisystémovým vydíráním různých politických uskupení vlastenecké levice*⁵⁹ ovlivňují možnosti vládnutí tak, že na jednu stranu přispívají k nacionalizaci většiny politik, a na stranu druhou podporují vládní stabilitu prostřednictvím omezení strategie opozice a opotřebování výkonné složky.⁶⁰⁶¹

2.4.1 Vlastenecká levice – Izquierda Abertzale

Otázka terorismu přetrvává v pozici významného hybatele baskické společnosti. Fernando Savater přisuzuje terorismu původ umělého rozštěpení baskické společnosti. Obyvatelé Baskicka jsou tak na občanské úrovni rozdělení prostřednictvím hrozby smrti.⁶² Možné vyjednání míru s ETA vyvolává v lidech očekávání normalizace politické situace v zemi a zejména pak v samotném Baskicku.⁶³ ETA se nevyhýbá zásahům do politického uspořádání v Baskicku ani zvně rozhodovacích orgánů. Na úrovni politického zastoupení lze vysledovat snahy ETA proniknout i do této sféry prostřednictvím aktivit politických stran. Jak jsem uvedla výše, do roku 2009 tento úkol zastávala politická reprezentace ETA – Herri Batasuna (HB), která se postupem času transformovala pod rozličnými názvy. Mezníkem vztahu HB a vlády se stala dohoda z Estella – Lizarra z roku 1998.

⁵⁹ Ve španělském prostředí známé pod označením *izquierda abertzale*.

⁶⁰ LLERA RAMO, Francisco J.: *El País Vasco una sociedad plural*. In: Fundación para la Libertad, http://paralalibertad.org/wp-content/uploads/Francisco_Llera.pdf (27.11.2011)

⁶¹ Přestože záměrně nevěnuji prostor neparlamentním politickým stranám, za zmínku stojí, že i v baskickém politickém prostředí působí monotematické strany zastupující práva zvířat či rodiny. Jejich voličská podpora je však minimální. Zajímavým reliktem minulosti je i Karlistická strana, která prošla ve 20. letech zásadní ideologickou proměnou.

⁶² SAVATER, Fernando: *La rentabilidad del terror*. Revista Internacional de Pensamiento Político, 2, 2007, č. 2, s. 42.

⁶³ RÓDRIGUEZ PRIETO, R. – SECO MARTÍNEZ, J. M.: *La pacificación del País Vasco ¿proceso de pacificación o de rendición?* Revista Internacional de Pensamiento Político, 2, 2007, č. 2, s. 88.

Ačkoli byl tento text inspirován irskou zkušeností z jednání politických reprezentantů a představitelů teroristické organizace, je dohoda z Estella – Lizarra vnímána jako kontroverzní krok, který je terčem kritiky ozývající se ze strany odborníků.⁶⁴ Jednání mezi PNV, EA, HB a ETA tak podle de la Graja delegitimovalo Gernický statut a posílilo radikální větev nacionalismu.⁶⁵ Příměří, k němuž ETA přislíbila, bylo porušeno následující rok. De la Granja upozorňuje na článek Gurutz Jáureguiho, který interpretuje Baskický nacionalismus jako fikci – pouhou halucinaci – jež přetrvává z dob frankismu a dává za vinu baskické politické elitě to, že nebyla za dobu své postfrankistické existence s to vytvořit moderní podobu Baskicka.⁶⁶

Argumentace založená na tom, že politická elita nese zásadní podíl na přetrvání teroristického diskursu ve společnosti, je na místě s odkazem na pozornost, která se soustředila na otázku legality některých z politických uskupení identifikujících se programově jako vlastenecká levice. S ohledem na aktuálně aktivní politické strany působící v Baskicku se jedná o politickou stranu Bildu, jež se stala překvapením regionálních voleb a voleb do obecních zastupitelstev v letošním roce. Jejich okolnosti rozvedu v příslušné kapitole níže.

Přítomnost antisystémového prvku v podobě politické reprezentace vlastenecké levice ve stranickém systému Baskicka vyvolává otázky spojené s tématem konsolidace stranického systému v Baskicku a uzavření procesu tranzice započatého v druhé polovině sedmdesátých let. Dověření tranzice v tomto kontextu nicméně nepředstavuje akt potlačení identifikace na základě identitárního cítění, které je nedílnou součástí Baskické reality a působí na polarizaci stranického systému. Samotné politické zastoupení vlastenecké levice tak není možné interpretovat jako antisystémový prvek, pokud politická strana disponuje nejen známkou legality, ale zároveň také koaličním potenciálem.

⁶⁴ Důsledky daného dokumentu na politický systém v regionu rozvedu níže v širší souvislosti.

⁶⁵ GRANJA SAINZ, José Luis de la: *El error de Estella del PNV en la perspectiva histórica*. *Anales de historia Contemporánea*, 16, 2000, č. 16, s. 204.

⁶⁶ Tamtéž, s. 204.

3. Volby 2009 – předvolební profilace stran

V této kapitole rozvedu předvolební diskurs politických stran během období před volbami do Parlamentu Baskicka v roce 2009. Poukážu tak na převládající trendy v kampaních spojené nejen s tématem nacionalismu, ale také s obměnou dosavadního vládnoucího schématu. Jako první uvedu legislativní rámec autonomních voleb v Autonomní oblasti Baskicko. Dále se zaměřím právě na klíčová témata regionu ve vztahu k nacionalistické identifikaci a na postoj současných parlamentních stran k těmto tématům. V poslední části přiblížím předvolební strategii politických stran reprezentujících dva dominantní politické póly zastoupené v baskickém parlamentu, PNV a PSE-EE. Obě strany disponovaly před uvedenými volbami potenciálem dosáhnout pozice lehendakariho pro volebního lídra strany.

3.1 Právní rámec voleb

Do baskického parlamentu jsou každé čtyři roky voleni reprezentanti tří historických oblastí, kdy každá oblast je zastoupena dvaceti pěti poslanci. Volební kampaň trvá po dobu dvou týdnů, přičemž náklady politických stran na kampaň jsou limitovány zákonem. Přepočítání hlasů na mandáty je realizováno prostřednictvím d'Hondtova volebního dělitele. Uzavírací klauzule pro zastoupení v Parlamentu je od roku 2000 snížena z 5% na 3%, což odpovídá potřebám komplexního politického systému; dopad na vytvoření minimální vládní koalice či vládu jedné politické strany je však negativní.

Pro volební systém ve Španělsku, kdy Baskicko není výjimkou, je charakteristická možnost volby tzv. prázdného hlasu a nulového hlasu.⁶⁷ Prostřednictvím prvního ze jmenovaných voličů zpravidla vyjadřuje nespokojenost se současnou politickou situací, resp. s nemožností výběru mezi programovou nabídkou politických stran. S prázdným hlasem se v konečném výsledku voleb počítá jako s hlasem platným. Naproti tomu nulový hlas, povětšinou způsobený nesprávným vyplněním volebního lístku, se ve volebním výsledku neodrazí.

⁶⁷ Nutno podotknout, že mezi autonomními volbami v rámci celého království lze nalézt odlišnosti, a to právě v případě uzavírací klauzule a nakládání s nulovým a prázdným hlasem.

Praktický důsledek prázdného hlasu se projeví pouze v případě vyššího počtu daných hlasů, a to tím způsobem, že se hlasy připočítají k celkovému počtu platných hlasů, čímž se zvýší dosažitelnost hranice uzavírací klauzule pro menší politické strany.

Autonomní volby 2009 v Baskicku skýtají mnohá specifika, jedním z nich je v porovnání s předešlými lety i výjimečně vysoký počet odevzdaných nulových hlasů. Zatímco se běžně tato cifra pohybuje okolo půl procenta odevzdaných hlasů, v roce 2009 bylo zaznamenáno necelých devět procent nulových hlasů. Příčina tohoto jevu je přikládána mobilizaci voličů pro volbu daného hlasu ze strany ilegální vlastenecké levice. Pokud bychom takovýto výsledek interpretovali čistě jako vyjádření podpory vlastenecké levici, znamenalo by to pro tuto skupinu, v porovnání s předešlými volbami, pohoršení o čtvrtinu podpory. Nelze ale opomenout podporu voličů, které dosáhl Aralar, jenž se identifikuje, jak jsem uvedla výše, v rámci skupiny vlastenecké levice. Přesto Aralar nedosahuje podpory celkového potenciálu, který se nalézá v elektorátu sympatizujícím s vlasteneckou levicí.

Čitelnost politických stran v otázce, zda označit stranu za nacionalistickou či nenacionalistickou není v baskickém prostředí složitá. Jako identifikační faktor v tomto případě slouží zmíněná návaznost na celostátní spřízněnou jednotku. Možné problémy však nastávají v hodnocení politických cílů a prostředků k jejich dosažení ze strany politických uskupení. Jedná se především o politické strany prosazující nezávislost regionu, spadající právě do skupiny vlastenecké levice.

Je zajímavé, že ačkoli některé z politických stran definují svůj politický cíl jako nezávislý stát Euskal Herria (ten je však v rozporu s právní integritou jak Španělského království, tak Francouzské republiky), mohou se přesto voleb legálně účastnit (jedná se o případ EA a Aralar). Nicméně určitá míra regulace existuje ve formě již zmíněného Zákona o politických stranách. Ten má zabránit politickým uskupením spojených s terorismem účasti ve volbách. Zákon byl schválen Španělským Kongresem v roce 2002, z baskických politických stran

zastoupených v tomto legislativním orgánu hlasovali proti jeho přijetí zástupci EA a PNV.

V následujícím roce rozhodl Nejvyšší soud o zákazu působení stran Herri Batasuna, Euskal Herritarok a Batasuna. V reakci na to předložila baskická vláda stížnost na daný zákon Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku, ten se v následujícím roce vyjádřil ke stížnosti negativně. Batasuna tak byla po několikaletém působení ve stranické soutěži v zemi vyloučena. Přesto se příští autonomní volby neobešly bez přítomnosti politické strany se spornou návazností na ETA. Komunistická strana Baskických zemí (PCTV-EHAK), která byla registrována dva měsíce po zrušení Batasuny dala vzniknout tehdejší menšinové vládě prostřednictvím podpory dvou ze svých devíti poslanců při hlasování o důvěře vládě, resp. lehendakarimu Ibarretxemu.

Přestože PCTV-EHAK veřejně odsoudila porušování lidských práv, nikdy neodsoudila terorismus ETA. Tak jako v případě Batasuny, jen o šest let později, bylo také působení této strany Nejvyšším soudem zakázáno. Stejný odsud potkal před autonomními volbami i další dvě nově vytvořená uskupení – Democracia de 3 Millones (D3)⁶⁸ a Askatasuna.⁶⁹ Daná uskupení se tak předvolební soutěže politických stran v roce 2009 neúčastnila, což mělo zásadní vliv na povolební upřádání poměru nacionalistických a nenacionalistických stran v Parlamentu.

3.2 Volební kampaň

Volební kampaně politických stran, jež jsou v současné době v baskickém parlamentu zastoupeny, budu nejprve analyzovat z pohledu tematického. Zaměřím se především na témata, která souvisí s profilací strany v otázce nacionalismu. Jedná se především o otázky v oblasti jazykové problematiky, autonomie a terorismu. Dále se budu soustředit na hlavní trendy volebních kampaní, zejména v případě politických stran s širší podporou voličů. Tyto kampaně jsou charakteristické deklamacemi hesel, která v mnohých případech nesou stejného jmenovatele, a to změnu.

⁶⁸ V překladu označuje název strany Demokracii 3 miliónů.

⁶⁹ V překladu označuje název strany Jednotu.

3.2.1 Jazyk

V rámci skupiny politických stran pod označením nenacionalistické lze vysledovat odlišný pohled na otázky související s nacionalismem a národní identitou. Téma nacionalismu se zásadně prolíná předvolebním programem Unie pro pokrok a demokracii s názvem *33 návrhů pro Baskickou politiku*. V této souvislosti věnuje strana široký prostor jazykové otázce, kdy se staví jasně proti pozitivní diskriminaci v používání baskičtiny. Podmínka znalosti tohoto jazyka by podle strany neměla působit jako diskriminační prvek ve veřejném životě, zvláště pak ve vzdělávání. V poslední zmíněné oblasti, tedy v oblasti vzdělávání, se strana dále vymezuje proti ideologickému přístupu ve výuce.⁷⁰

Podobnou rétoriku jako UPyD volí také Lidová strana, která odmítá diskriminaci obyvatel na základě užívání jazyka. PP tak poukazuje na ztrátu kvalifikované pracovní síly v některých veřejných funkcích (např. v řadách tamní policie Ertzaintza) v souvislosti s nedostatečnou znalostí baskičtiny. Podle strany je dostačující dobrá znalost jazyka, zatímco požadovaná úroveň PL2, která odpovídá velmi dobré úrovni ovládnutí jazyka, se zdá být z pohledu lidovců přehnaná. Strana přesto přisuzuje uchování baskičtiny význam a zavazuje se k ochraně a udržení tohoto jazyka.⁷¹

Jazykové otázky se nevyhýbají ani socialisté, ti však volí smířlivější postoj s akcentem na podporu bilingvnosti obyvatel. Nicméně konečné poselství odmítající diskriminaci na základě jazyka sdílí s již zmíněnými stranami.⁷² Bilingvní vzdělávání zdaleka neopomíjí ani Sjedená levice. Strana ve svém programu hovoří o multilingvní společnosti, normalizaci baskičtiny a jejím plném uznání a hlubším proniknutí do společnosti. Za tímto krokem stojí vůle dosáhnout společného cíle, tedy společnosti bez vyloučení některých jedinců na základě

⁷⁰ *33 propuestas de UpyD para la política Vasca*. In: Unión Progreso y Democracia, [http://www.upyd.es/contenidos/noticias/5/18026-](http://www.upyd.es/contenidos/noticias/5/18026-33_Propuestas_de_UPyD_para_la_politica_vasca)

[33_Propuestas_de_UPyD_para_la_politica_vasca](http://www.upyd.es/contenidos/noticias/5/18026-33_Propuestas_de_UPyD_para_la_politica_vasca) (27.11.2011)

⁷¹ *Programa Electoral PP Vasco*. In: Archivo electoral, <http://www.archivoelectoral.org/documentos/37> (27.11.2011)

⁷² *Autónomicas 2009: Program Electoral*. In: Socialistas vascos, <http://www.socialistasvascos.com/docsinteres/list.php?sbc=178&sec=235> (27.11.2011).

odlišnosti. Obecně však lze říci, že předvolebnímu programu strany dominují zejména sociální témata s důrazem na nastavení ekonomických vztahů ve společnosti.⁷³

Spíše než otázkou jazykové diskriminace se politické strany ze skupiny nacionalistických zabývají šířením znalosti baskičtiny ve společnosti. V případě PNV se nejedná pouze o šíření znalosti jazyka na území Baskicka, ale také Navary a na jihu sousední Francie – Iparralde. Baskičtí nacionalisté dále nezaostávají za svými nenacionalistickými konkurenty a ve svém programu vedle bilingvismu prosazují také podporu plurilingvní společnosti. Za zmínku přesto stojí odkaz bývalého lehendakariho z řad PNV v jazykové problematice.

Jazyková otázka se stala významnou součástí politického diskursu, a to značnou mírou právě v důsledku politiky Juana Josého Ibarretxe, který k němu přispěl svou rétorikou spojující právě jazyk a nacionalistické cítění. Jak se nechal slyšet: (...) *je naprosto nezbytné užívat baskičtinu, abychom zůstali Basky.*⁷⁴ Na jednu stranu lze tento postoj chápat jako diskriminační k té části baskické populace, která baskičtinu neovládá, na stranu druhou je jazyk výrazným národním atributem, jehož vymizení by ohrozilo nejen ideologický rozměr nacionalismu. Avšak Ibarretxe svou rétoriku před volbami mírnil. V jednom ze svých předvolebních projevů přisuzuje baskičtině roli integrační, měla by se tak vystříhat jakýmkoli vlivům politických stran. Danou integraci odkazuje na, jak je sám nazývá, *pocity příslušnosti.*⁷⁵ Z této formulace je patrná jeho přetrvávající ambivalence k tématu.

V Baskicku aktivně užívá baskičtinu čtvrtina obyvatel, ovládnutí baskičtiny bývá často spojováno s ideologií. Jak jsem zmínila výše, zástupci nenacionalistických stran tak zpravidla zdůrazňují to, že znalost baskičtiny

⁷³ Programa autonómicas 2009. In: El Mundo, http://estaticos.elmundo.es/especiales/2009/02/espana/elecciones_autonomicas/pais_vasco/candidatos/programa_eb.pdf (27.11.2011)

⁷⁴ Ibarretxe y el esukera. El País, 27. května 2002, http://www.elpais.com/articulo/espana/IBARRETXE/EUSKERA/elpepiesp/20020527elpepinac_2/Tes (27.11.2011)

⁷⁵ Ibarretxe promete evitar que no se politice el euzquera porque „es de todos.“ El Correo, 12. února 2009, <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20090212/politica/ibarretxe-promete-evitar-politice-20090212.html> (27.11.2011)

nevyovídá o tom, zda má obyvatel Baskicka dostatečně nacionalistické cítění. V praxi se odlišnost projevuje zejména při ucházení se o zaměstnání ve veřejné funkci, kde je znalost baskičtiny podmínkou, viz zmíněný případ Eitzanza. Je třeba upozornit na to, že ve vztahu ke španělštině je baskičtina, na rozdíl například od katalánštiny, diametrálně odlišným jazykem, který má se španělštinou pramálo společného.

3.2.2 Terorismus

V současné době není v baskickém parlamentu zastoupena politická strana, která by se kriticky nevymezila k problematice terorismu ETA. Jak jsem uvedla výše v souvislosti se zákazem činnosti Batasuna, odsouzení terorismu se stalo v prostředí baskického stranického systému nezbytnou podmínkou pro možnost podílení se na něm. Jelikož terorismus představuje klíčové téma, které se prolíná politicko-sociální sférou regionu, lze odkaz tohoto fenoménu vysledovat ve volebních programech prakticky všech politických stran, ať už se jedná o přímou zmínku o ETA nebo o odsouzení násilí jako takového. Politika stran se však liší na základě vstřícnosti k jednání se zástupci vlastenecké levice o možném ustanovení míru v zemi.

Otázka jednání se zástupci teroristické skupiny ETA je v Baskicku citlivým tématem. Teroristická organizace ETA ale není problémem dotýkajícím se pouze Baskicka, teroristické útoky mají významný vliv na dění v celé zemi.⁷⁶ Nenacionalistické strany se v problematice terorismu mohou opřít o politickou linii, kterou zastávají jejich soukmenovci na celostátní úrovni. Jasný postoj baskických lidovců proti jakémukoli jednání se zástupci teroristické skupiny tak nemůže překvapit. Významným zastáncem této linie na úrovni celého království byl bezesporu José María Aznar. Ve svém volebním programu se baskičtí lidovci zavazují nejen k nulové toleranci terorismu, ale zároveň kritizují vládu PNV, a to zejména v souvislosti s rokem 1998, který byl poznamenán již

⁷⁶ Vražda tehdejšího ministerského předsedy Luise Carrera Blanca v roce 1973 je příznačným příkladem.

zmíněným kontroverzním pakem z Estella – Lizarra mezi tehdejšími představiteli vlády José Antonio Ardanzou a zástupci teroristické skupiny.

Dokument Estella – Lizarra se významně podepsal na politickém vývoji v regionu a především pak v otázce vyjednávání politických stran se zástupci ETA a stal se zároveň referenčním bodem, zvláště nenacionalistických politických stran, o nekompromisním postoji nacionalistického akcentu v baskické politice. Jak dokument uvádí, cílem sjednaných stran je přinést normalizaci politiky a dosažení trvalého míru v regionu. Díky příhodným podmínkám, ke kterým přispělo vyhlášení příměří ETA v září roku 1998, byl sepsán dokument, opírající se o výhradně politické a demokratické prostředky za účelem dosažení kýženého míru.⁷⁷ De la Granja nicméně uvádí, že jak sepsání dokumentu, tak vyhlášení příměří ETA, předcházela během léta 1998 tajná jednání mezi zástupci PNV, EA a ETA.⁷⁸ Příměří vyhlášené ETA bylo tedy důsledkem, a ne příčinou politického jednání.

De la Granja vykládá původ této dohody jako výsledek snah názorových proudů v PNV. Jedna z daných frakcí zastává postoj, že podmínky vyjednané jejich předchůdci v rámci Gernického statutu byly nedostatečné. Z toho důvodu se PNV uchýlila k dohodě s ETA, s cílem iniciace procesu druhé tranzice, jelikož ta první skončila neúspěchem. Tím se strana přiblížila k radikálnímu nacionalismu, který v minulosti odmítla (jak v roce 1936, tak v roce 1977).⁷⁹ Kriticky na dohodu z Estella–Lizarra nahlíží také Llera Ramo, který ji označuje za „*snahu institucionalizovaných a násilných nacionalistů, kteří usilovali o maximalizaci svých společných zájmů, na úkor rozložení celé baskické společnosti na kousky a to bez hlubší nápravy politiky a morality dohody, kdy se přiklonili raději k ilegální dohodě s teroristy, namísto spolupráce s demokratickými silami.*“⁸⁰

⁷⁷ Declaración de la comisión permanente de Lizarra-Garazi. In: El Mundo documentos, <http://www.elmundo.es/nacional/eta/tregua/ruptura/lizarra.html> (27.11.2011)

⁷⁸ GRANJA SAINZ, Francisco J. de la: *El error de Estella del PNV en la perspectiva histórica*. s. 201.

⁷⁹ Tamtéž, s. 201.

⁸⁰ LLERA RAMO, Francisco José: *Euskadi 2009. Elecciones del cambio*. Claves de Razón práctica, 20, 2009, 191, s. 39.

Ibarretxe byl jmenován do pozice lehendakariho v následujícím roce po této dohodě. Do roku 2005 pak byly jeho vlády podmíněny podporou zástupců Batasuna v Parlamentu. Bez této podpory by vláda nemohla být usouhlasena. Docházelo tak k přímému vlivu ETA na exekutivní moc v regionu prostřednictvím její politické mutace. Přesto se Ibarretxeho profiluje jako bojovník proti terorismu. Důvěryhodnost v této otázce byla zpochybněna kauzami, mezi něž patří například přítomnost bývalého vůdce ETA Josu Urrutikoetxea⁸¹ (aktivně působícího v teroristické skupině na počátku devadesátých let) ve Výboru pro lidská práva v baskickém parlamentu, kde v období VI. Legislatury, pod vedením Ibarretxeho, zastával pozici předsedy. Jeho působení v dané funkci bylo podrobena tvrdé kritice ze strany PP, PSOE a Sjednocené levice.⁸²

Přelomovým okamžikem se stal moment zákazu působení Batasuny a jejích politických alternací. Dřívější partner se stal zakázaným elementem. V roce 2006 se přesto, za přítomnosti značné mediální pozornosti, uskutečnilo setkání mezi Patxi Lópezem, již tehdy předsedajícím PSE, a lídrem zakázané Batasuny, Arnaldem Otegiem. Schůzka vyústila v prohlášení o zlomovosti setkání, ve vyjádření naděje na normalizaci situace v budoucnu a také ve vyjádření víry v možnost vybudování pluralitní společnosti. Rozhovor byl podle výroků aktérů veden ve velice upřímném duchu. Otázce sebeurčení, která je pro Batasunu zásadní, se přesto prostoru nedostalo a jako jediná překážka k budoucímu znovuzařazení Batasuny do stranického systému Baskicka se jevil odsouzení násilí, spáchané ETA, kterému se Batasuna vyhýbá.⁸³

Patxi López se následně, spolu se svým stranickým kolegou Rudolfem Aresem, musel z důvodu trestného činu jednání s ilegální skupinou obhajovat před Nejvyšším soudem Baskicka. Stejnému obvinění čelil i Juan José Ibarretxe.

⁸¹ Jsou, tzv. Ternera, byl již v roce 1990 ve Francii odsouzen k deseti letům odnětí svobody; následně byl vydán do Španělska. V roce 1998 byl však ve Vitorii zvolen zastupitelem do baskického parlamentu za stranu EH (Euskal Herritarrok).

⁸² Josu „Ternera“ en la Comisión de Derechos Humanos del Parlamento vasco. Reacciones. El Mundo, 21. ledna 1999, <http://www.elmundo.es/elmundo/1999/enero/21/nacional/reacciones.html> (27.11.2011)

⁸³ Patxi López exige a Otegi que Batasuna sea legal si quiere reunirse de nuevo con PSE. El Mundo, 7. července 2006, <http://www.elmundo.es/elmundo/2006/07/06/espana/1152180389.html> (27.11.2011)

Jeden z bodů, na nichž López stavěl svou argumentaci o legalitě schůzky, byl ten, že setkání neproběhlo s ilegální politickou skupinou, ale s osobami, které za ilegální považovat nelze. López tak odmítl, že by se setkal s Batasunou. Z jeho pohledu se jednalo o schůzku se zástupci vlastenecké levice.⁸⁴ Soud byl počátkem roku 2009 ukončen odložením případu. Zatímco v rámci stranické soutěže bylo jednání těchto politiků odsouzeno, a to zejména ze strany lidovců, na základě sociologických průzkumů z posledního kvartálu roku 2008 lze odvodit, že baskická společnost nebyla k danému jednání většinově kritická.⁸⁵

Z posledního průzkumu Euskobarometro, který byl realizován před volbami 2009, vyplývá, že 82% obyvatel Baskicka podporuje názor, že v současné době je možné v Baskicku zastávat všechny politické cíle bez nezbytnosti užití násilí. Proti ETA se zásadně stavěla většina společnosti, a to 61%.⁸⁶ V daném období nahlížela většina společnosti (53%) kriticky na ilegalizaci politických stran s návazností na Batasunu. Ve skupině voličů nacionalistických stran dosahovala většina 76%, zatímco nenacionalističtí voliči zastávali tento postoj v zastoupení 35%. Samotné uvěznění některých představitelů Batasuny vnímala negativně bezmála polovina baskické společnosti (46%), z toho 72% byla tvořena nacionalistickými voliči a 27% voliči nenacionalistického proudu.⁸⁷

V otázce vyjednávání s teroristy jsou politické strany vystaveny rozlišným tlakům a to ze strany těch, kteří odmítají jakékoli vyjednávání s teroristy (mezi takové se řadí i *Sdružení pro oběti terorismu*). Na druhou stranu čelí politické strany při odmítavých postojích vůči subjektům spojovaným s ETA kritice nedostatečné nastavení podmínek pro pluralitní politický boji. Nutno podotknout, že pozice politických stran působících přímo v Baskicku je odlišná od té, kterou zastávají politické strany na celostátní úrovni. Určitá míra vyjednávání se stranami s návazností na ETA přímo v oblasti, kde má problém kořeny, se jeví

⁸⁴ *López declara antes de TSJPV que no se reunió con Batasuna sino con la izquierda abertzale.* El Diario Vasco, 20. dubna 2007, http://www.diariovasco.com/prensa/20070420/politica/lopez-declara-ante-tsjpgv_20070420.html (27.11.2011)

⁸⁵ *Euskobarometro de noviembre 2008.* In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.11.2011)

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž.

nezbytnou a to jak v důsledku bezprostředního kontaktu s problémem, tak s odkazem na preference společnosti. Terorismus tedy doposud významným dílem přispívá k polarizaci systému a ohrožuje vládní pozice politických stran.

3.2.3 Autonomie

Otázka právního uspořádání regionu ve vztahu ke Španělskému království je jedním z ústředních témat, v nichž lze vysledovat rozdílné přístupy politických stran zastoupených v Baskickém parlamentu, a to zejména v souvislosti s jejich nacionalistickou či nenacionalistickou identifikací. Lze se tedy setkat se zásadně odlišnými přístupy k tomuto tématu, centralistickými tendencemi počínaje a nezávislostí regionu konče.

K politickému cíli, tedy vytvoření samostatného státu Basků, který by zahrnoval teritorium Euskal Herria, se ve svých volebních materiálech hlásí Eusko Alkartasuna a Aralar. EA spojuje s novým nastavením právně-politických vztahů v oblasti, které by zajistilo nezávislost regionu, budoucí blahobyt baskického národa. Prostřednictvím demokratických a mírových postupů prosazuje strana vznik nezávislého státu, založeného na svobodné volbě sebeurčení. Tento stát strana představuje v kontextu projektu federativního uspořádání Evropy národů.⁸⁸

Stejně jako v případě EA, také Aralar klade důraz na právo na sebeurčení národa. Klíčovou roli hraje v případě Aralaru i koncept teritoriality, který strana interpretuje v návaznosti na historii regionu. Cílem politické aktivity strany je tak vytvoření federativního státu zahrnujícího provincie Euskal Herria. V ideologické koncepci strany je možné vyčíst srozumění s možnými komplikacemi při realizaci daného politického cíle, strana uvádí: *mohlo by se stát, že v určitý moment Republika Euskal Herria nebude zahrnovat všechna baskická území, to ale neznamená, že by tato teritoria byla vyloučena z konceptu Euskal Herria.*⁸⁹

⁸⁸ *Por Euskal Herria y el Estado de Bienestar.* In: Eusko Alkartasuna, http://www.euskoalkartasuna.org/elecciones_2009/programa.php?l=es (27.11.2011)

⁸⁹ *Aralar – línea ideológica.* In: Aralar, <http://www.aralar.net/es/ideas-proyectos/linea-ideologica/es/ficheros/linea-ideologica> (27.11.2011)

Pokud bychom znalost baskičtiny postavili do role referenčního znaku vypovídajícího o cítění kulturní příslušnosti, je nezbytné vnímat odlišnosti mezi jednotlivými územími Euskal Herria. Zatímco v Baskicku tvoří bilingvní společnost 83,7% a nezávislost oblasti podporuje 26%,⁹⁰ v Navaře je bilingvní 8,5% obyvatel. V oblasti francouzských teritorií klesá tato hodnota na 7,8%.⁹¹ Data o míře sebeurčení v posledních dvou jmenovaných oblastech dostupná v současné době nejsou, lze nicméně předpokládat, že nedosahují tak vysokých hodnot jako v Baskicku.

Odlišný postoj k tématu autonomie zaujímá UPyD. Ve svém předvolebním materiálu strana prosazuje navrácení některých kompetencí, jichž se autonomní oblasti dostalo prostřednictvím Ústavy, státu tak, aby byla zvýšena kvalita veřejných služeb, a to v oblasti školství, zdravotnictví a nakládání s přírodními zdroji.⁹² Přestože by se jednalo o krok směřující k centralismu, nevyslovuje se UPyD proti zrušení autonomie. Sympatie z řad obyvatel Baskicka by v tomto ohledu byly nicméně mizivé. Podle průzkumů zastávají centralistický postoj v otázce právního vztahu regionu k mocenskému centru v Madridu 2% obyvatel.⁹³

Prakticky všechny politické strany, které se v současné době podílí na legislativní moci na parlamentní úrovni v rámci autonomní oblasti, prosazují určitý druh proměny podoby Gernického statutu. Jak PP, tak PSE-EE a PNV hovoří o vylepšení autonomie. V případě socialistů se jedná a nezbytnou aktualizaci a rekonstrukci Statutu. Strana se tak v předvolebním programu přiklání k široké formulaci, která přisuzuje Statutu takovou podobu, která by rozvinula demokracii, porozumění, identitu, pomohla čelit finanční krizi,

⁹⁰ *Euskobarometro de mayo 2011*. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.11.2011)

⁹¹ *Vascomparlantes, USB, IV*. In: Encuesta sociolingüística, http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/es/contenidos/libro/iv_inkesta_soziol/es_ink/iv_inkesta_soziolinguistiko.html (27.11.2011)

⁹² *33 propuestas de UpyD para la política Vasca*. In: Union Progreso y Democracia, <http://www.upyd.es/contenidos/noticias/5/18026->

33_Propuestas_de_UPyD_para_la_politica_vasca (27.11.2011)

⁹³ *Euskobarometro de Noviembre 2008*. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.11.2011)

podpořila vznik pracovních míst a zajistila bydlení pro sociálně slabší.⁹⁴ Lidovci naopak spojují zlepšení autonomie zejména s principem rovnosti. Rozvoj autonomie tak má proběhnout s ohledem na teritoriální, sociální a politický pluralismus Baskicka. Lidovci zároveň neopomíjí hlubší prosazení autonomní oblasti v rámci Evropské unie.⁹⁵

PNV líčí tzv. vylepšení autonomie také s odkazem na Evropskou unii, klade si za politický cíl samostatnou reprezentaci regionu nejen v rámci EU, ale také ve světě. Z pohledu PNV by měla být vytvořena nová dohoda se španělským státem, která by uznávala kompletní autonomii a zohledňovala by identitu obyvatel.⁹⁶ V roce 2002 již Ibarretxe tuto vizi představil v konkrétní podobě. Ve funkci lehendakariho podal návrh úpravy vztahů autonomní oblasti směrem ke státnímu mocenskému centru. Návrh nesl příznačný název Ibarretxeho plán.

Ibarretxe v preambuli svého plánu odkazoval na sdílenou identitu Basků, rozdělenou mezi dva státy, Španělský a Francouzský, a na možnost rozhodnutí obyvatel území Baskicka, Navarry a Iparralde o vlastní budoucnosti. Plán předpokládal nové uspořádání vztahů na bázi volné asociace. V rámci výlučných pravomocí Španělského království by tak setrvaly kompetence v oblasti národní příslušnosti, obrany a vojenských složek, obchodu, produkce a nakládání se zbraněmi, měnové politiky, cla, námořní správy, kontroly vzdušného prostoru, kontroly v oblasti společné legislativy a mezinárodních vztahů.⁹⁷

Baskický parlament v létě 2008 schválil vyhlášení plebiscitu nejen k tématu Ibarretxeho plánu. Lidé se měli vyjádřit ke dvěma otázkám: zda-li souhlasí s tím, aby byl zahájen proces vyjednávání s ETA, s cílem dosáhnout ukončení násilí prostřednictvím dialogu a dále pak, jestli souhlasí s vyhlášením referenda v otázce práva na rozhodnutí baskického národa, tedy práva na sebeurčení. Proti vyhlášení plebiscitu hlasovali v Parlamentu socialisté a lidovci.

⁹⁴ *Programa Electoral PP Vasco.* In: Archivo Electoral, <http://www.archivoelectoral.org/documentos/37> (27.11.2011)

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ *Programa electoral 2009.* In: EAJ-PNV, http://www.eaj-pnv.eu/documentos/programa-electoral-2009_8427.html (27.11.2011)

⁹⁷ *Plan de Ibarretxe,* In: Las Provincias, www.lasprovincias.es/apoyos/documentos/estatuto_vasco_c.doc (27.11.2011)

Ibarretxe vyjednal pro období řešení této otázky přechodné příměří s ETA. K plebiscitu nicméně nikdy nedošlo. Ibarretxeho iniciativa byla napadena pro její protiústavní charakter předsedou vlády Rodríguezem Zapaterem a lidovci, jelikož je to na základě Ústavy pouze stát, který má právo svolávat plebiscity zprostředkovávající referenda.

Možné rozhodnutí o proměně Gernického statutu prostřednictvím volby obyvatel Baskicka je pouze v rukou centrální vlády, která se, ať už je jakéhokoli ideologického zaměření, zpravidla zaručuje za integritu státu. Nicméně, Kongres zastupitelů státu se skládá i z reprezentantů Baskicka. Ačkoli se scénář volné asociace Baskicka ke Španělsku jeví jakkoli nepravděpodobný, nelze jeho možnou realizaci v budoucnu zcela vyloučit.

Rozdělení politických stran na nenacionalistické a nacionalistické má v této otázce ostré linie. Výjimku tvoří opět Sjednocená levice, která v minulosti tíhla v tématu autonomie k nacionalistické skupině. Jak jsem již uvedla, strana tvořila spolu s PNV a EA vládnoucí koalici po dobu tří předešlých legislativ. Politickou metou programu Sjednocené levice je nicméně transformace monarchistického zřízení země v republiku, uspořádanou na bázi federace.

Zajímavým pojetím přístupu politických stran v souvislosti s problematikou autonomie oblastí je jejich orientace na nadnárodní úroveň politického zastoupení, a to v podobě Evropské unie, což odpovídá současnému trendu na mezinárodním poli, ten jsem nastínila již v úvodu práce.

Zmíněná témata, vypovídají o identitární povaze polarizace baskického stranického systému; jednotlivé póly inklinují k sdíleným pozicím v rámci své skupiny nicméně v rozlišných intenzitách. Ať už se jedná o otázku jazyka, kdy nenacionalistické strany kladou důraz na diskriminační aspekt znalosti baskičtiny či o otevřenost nacionalistických subjektů vůči vyjednávání s teroristy. Jako významná se v této souvislosti jeví úloha, kterou zastával bývalý lehendakari – Ibarretxe, jenž svou politikou přispěl k polarizaci systému a stal se referenčním bodem negativního vymezení pro nenacionalistické subjekty. Ve spojitosti s jeho jménem je tedy možné hovořit o radikalizaci oficiálního politického diskursu v období vývoje baskického stranického systému. Naopak, za zmínku stojí

zároveň přesah zástupců socialistického křídla vstříc nacionalistickému pólu, jak je patrné ze zkušenosti jednání Patxiho Lópeze se zástupci Batasuna.

3.3 Hlavní trendy v kampaních: PSE-EE vs PNV

Poradce v oblasti komunikace s veřejností a politiky Yuri Morejon upozorňuje na to, že tradiční témata kampaní, jako je například terorismus, byla v případě roku 2009 upozaděna problémy spojenými s ekonomickou situací, mezi ty spadá mimo jiné nezaměstnanost.⁹⁸ V této souvislosti hodnotí Llera Ramo kladně schopnost Ibarretxeho využít téma ekonomické krize a profitovat ze své reputace dobrého správce rozpočtu.⁹⁹ Socialisté naopak podle Llera Ramy nedosáhli na možnou širší podporu právě pro nedostatečnou koncepci, která by čelila ekonomické krizi.¹⁰⁰

Morejon dále poukazuje na personifikaci voleb a nezbytnost správného výběru předvolebního hesla. *Kandidát představuje zprávu, a to stále častěji. Během kampaně, jako byla ta poslední v Baskicku, bylo zjevné, že spíše nežli prostředkem se politickou značkou stal princip, že zpráva je kandidátem.*¹⁰¹ Personifikace voleb je patrná v jednání dominantních politických stran působících v Baskicku, které profilyvaly své lídry jako kandidáty na pozici lehendakariho.

Nejintenzivnější souboj v této rovině proběhl mezi kandidáty PNV a PSE–EE. Byly to právě tyto dvě politické strany, jež si mezi sebe rozdělily takřka 70% z celkového počtu hlasů odevzdaných ve volbách. Kampan socialisťů se vedle medializace svého kandidáta zaměřila prostřednictvím předvolebních plakátů na téma pluralitní společnosti, kde neodkazovala pouze na konflikt mezi Basky a Španěly, jejichž genetické rysy ostatně nejsou rozpoznatelné tak, aby byl někdo jasně přiřazen k té či oné příslušnosti, ale na předvolebních plakátech se

⁹⁸ *Rozhovor Javiéra Dominguéze s Yuri Marejónem z 29. května 2009.* In: <http://eleccionesvascas2009.blogspot.com/search/label/Analisis> (27.11.2011)

⁹⁹ LLERA RAMO, F. J.: *Euskadi 2009. Elecciones del cambio.* s. 41.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 45.

¹⁰¹ *Rozhovor Javiéra Dominguéze s Yuri Marejonem z 22. května 2009.* In: <http://eleccionesvascas2009.blogspot.com/2009/05/entrevista-yuri-morejon-1.html> (27.11.2011)

objevili vedle Evropanů také tváře Asiatů a Afro-Američanů. PSE-EE se nevyhnula ani mírné negativní kampani ve vztahu k PNV.

Dominujícím heslem předvolební kampaně PSE-EE bylo *Dej, at' vznikne*. Strana usilovala o mobilizaci svých voličů také prostřednictvím předvolebních videí vyzývajících k účasti ve volbách, zdůrazňovali změnu, kterou může podpora PSE-EE Baskicku přinést. Změnu v politickém vedení regionu strana vylíčila jako nezbytnost také ve svém předvolebním programu: *Následující volby jsou zásadní. Obyvatele rozhodnou o tom, jestli Ibarretxe bude pokračovat v čele baskického parlamentu další čtyři roky nebo započne nová etapa pod vedením Patxiho Lópeze*.¹⁰²

Posledních deset let vlády Ibarretxeho je prezentováno jako smutná výjimka, která symbolizuje dobu, jež nebyla nakloněna snaze k dohodě mezi rozlišnými skupinami.¹⁰³ Tato předvolební strategie byla podpořena vydáním textu *100 důvodů pro změnu*, v němž nalezl potenciální volič sto slibů, ke kterým se PSE-EE zavázala prostřednictvím tváře svého volebního lídra Patxiho Lópeze.

Zatímco PSE-EE založila svou předvolební strategii na principu změny a nabídky alternace politického klimatu, PNV sázela na osobnost Juana Josého Ibarretxeho, jehož vylíčila ve světle jeho vůdcovských schopností a zkušenosti s politickou funkcí.¹⁰⁴ Volebním heslem strany se stalo *Ted' víc než kdy jindy*. Součástí kampaně PNV byl strategický plán s názvem *Think Guar Euskadi 2020*, vydáný počátkem roku 2009. Strana se textem zavazuje k dohodě s obyvateli Baskicka. Reflektuje vývojové trendy regionu v oblasti ekonomické, sociální i politické, a to jak na lokální, tak globální úrovni.

Nelze zároveň opomenout také sebereflexi, kterou PNV do dokumentu zařadila. Sama sebe PNV líčí z pohledu mladých voličů jako stranu zastaralou a monotematickou – s akcentem na problematiku násilí a na normalizaci politické

¹⁰² *Autonómicas 2009: Program Electoral*, In: Socialistas vascos, <http://www.socialistasvascos.com/docsinteres/list.php?sbc=178&sec=235> (27.11.2011)

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ *Think Guar 2020*. In: EAJ-PNV, <http://www.eaj-pnv.eu/esp/euskadi2020.php> (27.11.2011)

situace. V textu tak lze narazit na pojmy jako je multikulturalismus, inovace a především změna, s nimi chce být strana v budoucnu asociována.¹⁰⁵

Jak socialisté, tak Nacionalistická strana Baskicka dosáhli ve volbách 2009 dobrých výsledků díky rozhodnutí voličů pro strategickou volbu, která byla spíše než ideologicky založena na identitárním charakteru stran. PNV tak profitovala z podpory předešlých voličů EA a PSE naopak obdržela hlasy PP, tedy ideologicky naprosto odlišně orientovaného elektorátu, který upřednostnil podporu vzniku nenacionalistické vlády nad vlastní ideologickou identifikací. Přes tuto koncentraci hlasů v rámci dvou dominantních pólů nedosáhla ani jedna ze zmíněných politických stran dostatečné podpory pro vznik nepodmíněné jednobarevné vlády.

4. Výsledky voleb a následná spolupráce

V této kapitole nejprve představím výsledky voleb, na základě kterých bylo určeno rozdělení politických sil v rámci Parlamentu a sestavena socialistická vláda za podpory lidovců v roce 2009. Přiblížím okolnosti vzniku paktu mezi těmito dvěma politickými silami a následně budu analyzovat průběh společné spolupráce a to zejména v oblasti ekonomické, resp. rozpočtové politiky, a v otázce terorismu s důrazem na okolnosti vyvolané opakovaným vyhlášením příměří ETA v průběhu současné legislatury.

4.1 Výsledky voleb a jmenování lehendakariho

S výjimkou roku 1986 zastávala PNV v takřka třicetileté historii autonomních voleb v Baskicku pozici vítězné strany. Jinak tomu nebylo ani po volbách v roce 2009.¹⁰⁶ PNV se nicméně nestala vládnoucí politickou silou, ani nepřevzala vedoucí roli v rámci nacionalistické koalice, jak bylo obvyklé od počátku 90. let.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Viz Příloha: Tabulka č. 1, Graf č. 1 a Graf č. 2.

Nemožnost vytvořit koalici stran nacionalistického bloku dala šanci vyjednávání o budoucí podobě vlády druhé vítězné straně, socialistům.

Příčinou této situace byl bezesporu důsledek přijetí Zákona o politických stranách, který vyloučil Batasunu a její politické obměny z volební soutěže, a umožnil tak poprvé v historii vzniknout nenacionalistické většině v Parlamentu a následnému potvrzení Patxiho Lópeze ve funkci lehendakariho.¹⁰⁷ Již před volbami ale zaznívaly hlasy ze strany PNV o záměrném vyloučení Batasuny z předvolebního boje. Tato snaha byla přisuzována socialistické vládě v Madridu, jejím cílem (z pohledu nacionalistů) mělo být ustanovení koalice PSE-EE – PP. Javier Zarzalejos odmítá úvahy, které by delegitimovaly výsledky voleb na základě vyloučení Batasuny z politické soutěže. Naopak zdůrazňuje, že neúčast strany propojené s ETA dodává daným volbám nezbytnou legitimitu.¹⁰⁸

López domněnky o plánované koalici s lidovci před volbami odmítal, stejně jako opakování zkušenosti z roku 1986, kdy byla vytvořena koalice PSE společně s PNV. López označil tvrdou nacionalistickou pozici Ibarretxeho za nepřekonatelnou překážku pro povolební spolupráci.¹⁰⁹ Povolební spolupráci socialistů a nacionalistů nicméně tehdy podporovalo 64% obyvatel Baskicka, zejména pak ze skupiny voličů nenacionalistických stran (56%). V případě voličů podporujících nacionalistické strany je tato skupina rozštěpena. Povolební spolupráci PSE-EE a PNV by uvítalo 43% obyvatel v konfrontaci s 39% respondentů, kteří se k této možnosti vyslovili negativně.¹¹⁰

Jako jedna z možných alternativ se teoreticky nabízela varianta menšinové vlády PNV. Prakticky však, vzhledem k tomu, že se našly politické strany, které byly s to vytvořit většinovou vládu, byla nerealizovatelná. Ačkoli PP a PSE-EE stojí na opačných koncích ideologického spektra, sdílí pozici nenacionalistické

¹⁰⁷ LLERA RAMO, F. J.: *Euskadi 2009. Elecciones del cambio*. s. 47.

¹⁰⁸ ZARZALEJOS, Javier: *El País Vasco: de la alternativa al cambio*. Cuadernos de Pensamiento político, 7, 2009, č. 23, s. 22.

¹⁰⁹ *El gobierno de PNV-PSE es de otra época, si los numeros nos dan, habrá cambio*. El País, http://www.elpais.com/articulo/espana/gobierno/PNV-PSE/epoca/numeros/dan/habra/cambio/elpepuesp/20090226elpepinac_10/Tes (27.11.2011)

¹¹⁰ *Euskobarometro de noviembre 2008*. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.11.2011)

frakce. Důvodem označování těchto voleb za přelomové je, že se jedná o první nenacionalistickou většinu v historii baskického parlamentu.

Nejen média vykládala dané volby jako moment, který se zapíše do historie.¹¹¹ Také akademici interpretovali výsledek voleb jako zásadní. Jak uvedl Francisco Llera: *Myslím si, že výsledky posledních voleb nás staví do konečného bodu politického cyklu příznačného pro šíření nepřátelství prostřednictvím následnických vlád Ibarretxeho (...).*¹¹² Zarzalejos na budoucí podobu politiky v Baskicku nahlíží také superlativy: *Není přehnané přiznat, že se otevřela nová historická kapitola v Baskicku. Kapitola změny, autentické normalizace – té dobré, opravdové - v politickém životě, v naději zahojení otevřených ran, očekávání regenerace tkáně poraněné terorismem, vyloučení strachu z občanské sféry.*¹¹³

Přes veškerou démonizaci politiky PNV, kterou strana v období Juana Josého Ibarretxeho ve funkci lehendakariho vedla, je nezbytné jí přiznat její významnou úlohu. Antonia Elorza uvádí: *„Jak pro demokracii v Baskicku, tak pro budování národní identity Basků je PNV nezbytnou součástí. A to pouze v případě, pokud nemonopolizuje svou moc, tak jak tomu bylo doposud (...).*“¹¹⁴

Změna politického klimatu nicméně mohla přijít pouze s vyloučením PNV. Patxi López se zhoštění své nové role neobával a již v pozdních hodinách dne voleb deklaroval: *„Cítím se legitimován k tomu, abych vedl proces změny. Neodmítám nezbytnou podporu a nevzdávám se příslibu a ambicí vést projekt změny, který pouze my můžeme vést kupředu.*“¹¹⁵

Přestože baskický stranický systém již v historii (na počátku 90. let) spolupráci nacionalistického a nenacionalistického pólu v podobě koalice PNV a

¹¹¹ROMERO, José Manuel: *El PP recupera Galicia y el nacionalismo pierde la mayoría en País Vasco.* El País, 2. března 2009, http://www.elpais.com/articulo/espana/PP/recupera/Galicia/nacionalismo/pierde/mayoria/Pais/Vasco/elpepuesp/20090302elpepunac_1/Tes (27.11.2011)

¹¹² LLERA RAMO, F. J.: *Euskadi 2009. Elecciones del cambio.* s. 38.

¹¹³ ZARZALEJOS, J.: c.d., s. 28.

¹¹⁴ *Los internautas preguntan a Antonio Elorza.* El País, 2. března 2009, <http://www.elpais.com/edigitales/entrevista.html?encuentro=4899> (27.7.2011)

¹¹⁵ *López se postula como 'lehendakari' y espera el voto de PP.* El País, 2. března 2009, http://www.elpais.com/articulo/espana/Lopez/postula/lehendakari/espera/voto/PP/elpepunac/20090302elpepinac_7/Tes (27.11.2011)

PSE zaznamenal, v roce 2009 byla daná alternativa vyloučena, a to zejména radikalizací předvolebního diskursu a vzájemným vyhrazením se lídrů daných politických stran proti sobě. Socialisté spolu s lidovci překonali ideologickou vzdálenost, která bývá zpravidla pro formování koalic překážkou, a dali průchod příležitosti vzniku koalice nenacionalistické. Nutno podotknout, že ve stávajícím rozložení politických sil v delší časové perspektivě není vznik ideologicky nesourodé koalice zastupující nenacionalistický pól politického spektra Baskicka možný.

Jakým způsobem uchopili svou tzv. historickou roli socialisté spolu s lidovci, lze vysledovat v povolebním dokumentu s názvem *Základy pro demokratickou změnu ve prospěch baskické společnosti*. V něm reprezentanti stran definují pilíře své spolupráce pro nastávající legislativní období. Formování této spolupráce se budu věnovat v následující podkapitole.

4.2 Dohoda PSE-EE – PP

Sbližování v jednání daných politických stran proběhlo dva týdny po volbách, kdy čelní představitelé PSE-EE a PP hledali společné priority a zabývali se také personálním složením předsednictva Parlamentu. Uzavření této otázky lidovci podmínili podepsáním textu o spolupráci. Předsednictví Parlamentu bylo na základě dohody přenecháno PP s podmínkou, že pozici bude zastávat osoba, která ovládá baskičtinu.¹¹⁶ Nakonec se jí stala Arantza Quiroga, jež baskičtině rozumí, ale užívá ji málo.¹¹⁷ PSE-EE zastává pozici místopředsedkyně. Zastoupení se dostalo také PNV.

Dokument, k němuž obě strany připojily své podpisy, je uveden následujícími slovy: *Baskická společnost důvěřuje tomu, že všechny politické demokratické síly rozumíme tomu, že přes naše odlišnosti, bychom měly spojit*

¹¹⁶ *El PSE defenderá ante de PP que el presidente del Parlamento sea bilingüe*. Noticias de Gipuzcoa, 23. března 2009, <http://www2.noticiasdegipuzkoa.com/ediciones/2009/03/23/politica/euskadi/d23eus19.1445312.php> (27.11.2011)

¹¹⁷ ELOLA, Joseba: *Yo nunca utilizaría el preservativo*. El País, 29. března 2009, http://www.elpais.com/articulo/reportajes/utilizaria/preservativo/elpepusocdmg/20090329elpdmgr ep_2/Tes (27.7.2011)

*úsilí k boji proti ekonomické krizi, ke skoncování s terorismem a vytvořit tak společně podmínky pro život v míru a svobodě.*¹¹⁸

Tato dohoda zajistila podporu poslanců PP při hlasování o jmenování Patxiho Lópeze do funkce lehendakariho.¹¹⁹ Spolupráce socialistů s lidovci nicméně nebyla zaměřena pouze na tento akt. Jak je uvedeno v dokumentu, spolupráce PSE-EE a PP má přetrvávat po celé legislativní období. Dohoda přesto nevyklučuje další spolupráci ani s jinými politickými silami v Parlamentu, čemuž obě strany přisuzují velký význam. PP se zavazuje, že nevyvolá hlasování o nedůvěře vládě, resp. lehendakarimu, s výjimkou případu, kdy by dohoda byla porušena. Pro uchování dialogu mezi oběma stranami bude podle textu vytvořena tzv. *Komise pro přetrvání*. Dialog má probíhat i během plánování rozpočtu tak, aby bylo zajištěno jeho schválení.¹²⁰

Jako oblasti priorit této spolupráce byl určen boj proti terorismu a užší zapojení Ertzaintza do něj, snížení následků ekonomické krize, a to zejména vytvořením nových pracovních míst, rozvoj v rámci autonomního statutu s plnou aplikací Gernického statutu, jazyková otázka a další sektorové politiky.¹²¹ Již z ideologické podstaty stran vyplývá, že nesdílí stejné postupy při řešení zejména ekonomických otázek, se kterými je spojena například problematika nezaměstnanosti. Pojítkem mezi stranami tak je zejména jejich nenacionalistická identifikace, která je spojuje například v otázce jazykové, již ne však zcela v problematice terorismu, vzhledem k odlišným metodám boje prosazovaných stranami doposud.

Další překážkou, jež musí strany ve společné vizi budoucí spolupráce překonat, je negativní rétorika uvnitř stranického boje, která se nevyhýbá ani vztahu PP a PSE-EE, a rozhodně pak ne vztahu ideologických partnerů daných politických stran na národní úrovni, kde jen těžko nacházejí jmenované politické

¹¹⁸ *Bases para el cambio democrático al servicio de la sociedad vasca*. In: Socialistas Vascos, <http://www.socialistasvascos.com/docsinteres/list.php?sbc=178&sec=235> (27.11.2011)

¹¹⁹ V Baskicku stejně jako ve Španělsku se na úrovni ministerského předsedy nehlasuje o důvěře vládě, ale o jmenování vedoucího představitele vlády do funkce.

¹²⁰ *Bases para el cambio democrático al servicio de la sociedad vasca*. In: Socialistas Vascos, <http://www.socialistasvascos.com/docsinteres/list.php?sbc=178&sec=235> (27.11.2011)

¹²¹ Tamtéž.

strany smířlivá slova ve vztahu k politickému protivníkovi.¹²² Zarzalejos v této souvislosti upozorňuje, že dosavadní strategie PSE-EE, která interpretovala politiku PP jako hrozbu pro občany, je neslučitelná se současnými snahami o zasazení se o nové demokratické Baskicko. Dodává zároveň, že nezbytná proměna v Baskicku je nyní postavena na dvou pilířích, těmi jsou právě spolupráce PSOE s PP a společný kompromis o zničení ETA.¹²³

Ke jmenování Patxiho Lópeze lehendakarim došlo 5. května 2009. Jako protikandidát, přestože s pramalými nadějemi na zvolení, se Lópezovi postavil Ibarretxe. Ten se pro tento krok rozhodl se slovy odkazujícími na výsledky voleb – jelikož má o 80 000 důvodů více než López.¹²⁴ Během svého proslovu pak Ibarretxe deklaroval, že se PNV postaví „každému, kdo má v úmyslu vymazat známky naší identity jako národa a každému, kdo se pokusí podmanit zájmy Baskicka zájmům Španělska. (...) PNV, vítězná strana voleb z 1. března, hlavní tepna baskické společnosti a politický vůdce tohoto státu a Parlamentu (...)“.¹²⁵ Bez povšimnutí by však neměl zůstat fakt, že krátce po volbách byl na své pozici v čele strany Ibarretxe vystřídán Ingem Urkullem.

Volbu nenacionalistického lehendakariho lze tedy vylíčit jako moment doprovázený rozporupnými názory, které rozpoutaly nacionalistickou rétoriku a započaly tak vládu Patxiho Lópeze v napjaté atmosféře. K té jistě přispěl i plánovaný atentát ETA, který byl cílen ve Vitorii prostřednictvím bomby připravené v dodávce právě v období Lópezova jmenování. Tato informace se objevila dva týdny před daným politickým aktem, došlo k zatčení podezřelých a proces jmenování narušen nebyl.

¹²² Jednu z mála výjimek činí dohoda nutná ke změně zákona o výši státního dluhu, která musela být tento rok navýšena vzhledem k ekonomické situaci v zemi, a ke které je zapotřebí dvoutřetinové většiny hlasů v Kongresu.

¹²³ ZARZALEJOS, J.: c.d., s. 30.

¹²⁴ *Ibarretxe presenta su candidatura: „Tengo 80 000 razones más que López“* El Público, 24. března 2009, <http://www.publico.es/espana/212401/ibarretxe-presentara-su-candidatura-tengo-80-000-razones-mas-que-lopez> (27.7.2011)

¹²⁵ GARCÍA PAGAN, Isabel: *Patxi López investido el primer lehendakari no nacionalista*. La Vanguardia, 5. května 2009, <http://www.lavanguardia.com/politica/20090505/53696599660/patxi-lopez-investido-primer-lehendakari-no-nacionalista.html> (27.11.2011)

Spokojenost obyvatel Baskicka s výsledkem voleb byla slabá, převažovaly negativní postoje (58% obyvatel),¹²⁶ zejména pak, ne zcela překvapivě, ze strany voličů PNV a vlastenecké levice. Nové vládě nicméně vyjádřilo v průzkumech malou či žádnou důvěru 65% obyvatel.¹²⁷ S paktem PP a PSE-EE nesouhlasilo 61% obyvatel, zatímco 20% se k této dohodě vyjádřilo kladně.¹²⁸ Počáteční legitimita vlády tak byla slabá.

4.3 Ekonomická dimenze vztahu

Mezinárodní ekonomická situace posledních let, která zasáhla celý svět, se nevyhnula ani Baskicku.¹²⁹ Jedno z ústředních témat, s nímž se musí Lópezova vláda vypořádat, tak bylo předurčeno vnějšími silami. Jak je možné pozorovat na Grafu č. 4 (viz příloha), obavy o ztrátu zaměstnání a další rizika spojená s ekonomickou situací se stala v očích Basků v posledních letech prioritou. Zatímco dříve kladli obyvatelé Baskicka strach z násilí běžně na druhé místo,¹³⁰ dnes v oblasti primárních obav dominují ukazatele spojené s ekonomickou situací.

Spolupráci mezi lidovci a socialisty na rozpočtové politice autonomní oblasti je proto nutno chápat jako klíčovou pro danou dobu. Z pohledu produkce zákonů současné legislatury, zastávají významný podíl zejména zákony související právě s ekonomikou. Za dobu působení současné vlády bylo doposud přijato 12 zákonů, které vstoupily v platnost, z nichž pět – včetně jedné novely zákona – se zabývájí rozpočtovou otázkou.

¹²⁶ *Euskobarometro de mayo 2009*. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.7.2011)

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Přestože se Baskicko pohybuje v míře nezaměstnanosti s výrazným odstupem od Španělského průměru, dopad v tomto sektoru v důsledku ekonomické krize je patrný, viz příloha Graf č. 3.

¹³⁰ V průběhu posledních deseti let se míra obav spojená s násilím pohybovala kolem 20%, vyjma roku 2007, kdy rapidně klesla na 4. místo. Konzultuj: *Euskobarometro*. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/>

Napětí mezi lidovci a socialisty v pohledu na řešení ekonomických problémů autonomní oblasti na sebe nedalo dlouho čekat. Již v létě roku 2009 Antonio Basagoiti vyjadřoval nespokojenost s Lópezovou vládou, která byla z jeho pohledu příliš pod vlivem centrální PSOE a ministerského předsedy Zapatera: „*je jako Zapatero, nedělá nic jiného, než že prohlašuje čtyři nebo pět sloganů a vyzývá k dialogu.*“ „*Když se v Baskicku zvyšuje nezaměstnanost neuvěřitelným způsobem, když firmy mají problémy, podnikatelé a sdružení také, lidé nemohou najít práci a obávají se o ztrátu zaměstnání, je zapotřebí hledat řešení každým dnem.*“¹³¹

Přes tyto výtky představovalo první společné schválení rozpočtu na rok 2010 pro lidovce a socialisty utvrzení v nastavení vzájemné spolupráce. Lehendakari dodal, že společná dohoda na znění rozpočtu dostatečně odůvodňuje pozici PP jako předního spojence vlády.¹³²

Ani nejsilnější opoziční strana, PNV, nestála mimo jednání o rozpočtu. Z iniciativy nacionalistů vzešel v říjnu 2009 kompromis o stabilitě mezi PSE-EE a PNV. Ten měl garantovat schválení rozpočtu nejen na úrovni autonomie. Přestože se PNV během okamžiku hlasování přiklonila k abstenci, kompromis o stabilitě zaručoval harmonizaci rozpočtové politiky v 60% komunálních zastupitelstev. Konečný postoj k rozpočtu ze strany PNV byl nicméně kritický. Jak poznamenal Joseba Egibar, „*země potřebuje rozpočet,*“ ačkoli „*ten vypracovaný vládou není ideální.*“¹³³

Proti rozpočtu hlasovali zástupci Aralar, EA, EB-B, zatímco reprezentant UPyD se vinou omylu volby neúčastnil. Rozpočet na rok 2010 tak byl společnou silou hlasů PP a PSE-EE přijat.¹³⁴ Podobný scénář doprovázel hlasování o rozpočtu pro rok 2011, kdy se PNV opět volby neúčastnila. Proti prezentovanému

¹³¹ *Basagoiti critica que el gobierno de López esta „zapateado“ el la materia económica.* El Correo, 11. srpna 2009, <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20090811/mas-actualidad/politica/basagoiti-critica-gobierno-lopez-200908111244.html> (27.11.2011)

¹³² *Los presupuestos de 2010 „ponen las bases de nueva economía vasca“* In: Lehendakaria, <http://www.lehendakari.euskadi.net/> (27.7.2011)

¹³³ *Egibar anuncia que el PNV se abstendrá en la votación de las cuentas.* El Mundo, 21. prosince 2009, <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/12/21/paisvasco/1261387602.html>

¹³⁴ *Aprobados los primeros Presupuestos de Patxi López con el apoyo de PSE y PP.* El Mundo, 24. prosince 2009, <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/12/23/paisvasco/1261569416.html> (27.11.2011)

návrhu rozpočtu pak hlasovali jak poslanci z řad Aralar, EA, EBB, ale také UPyD. José Antonio Pastor, mluvčí PSE-EE, hovořil v kontextu doby o dobrém zdraví, kterému se spolupráce lidovců a socialistů těší.¹³⁵

Zajímavá je nicméně role, kterou PNV v tomto období sehrála na celostátní úrovni. Výměnou za – pro vládu ministerského předsedy Zapatera – nezbytnou podporu při hlasování o návrhu rozpočtu pro rok 2011, vyjednali nacionalisté přesun pravomocí v oblasti zaměstnanosti na úroveň autonomní oblasti Baskicka v podobě 427 milionů eur. Postavení Baskicka se tak v rámci autonomních oblastí dostalo významnému posílení, které mu do této chvíle chybělo. Danou sféru totiž v té době samostatně nespravovaly pouze dvě další autonomní oblasti, ležící na Africkém kontinentě – Ceuta a Melilla.¹³⁶

Patxi López úspěch PNV v úvodu svého projevu v Baskickém parlamentu ocenil jako pozitivní v souvislosti s rozvojem Gernického statutu a také z pohledu podpory vlády na národní úrovni. Širší prostor nicméně věnoval tématům ETA a ekonomické krize.¹³⁷ Postoj lidovců byl v porovnání s projevem lehendakariho, s ohledem na možné budoucí výdaje spojené s přijetím nových kompetencí v souvislosti s vyjednanými pravomocemi, více rozpačitý.¹³⁸

Ekonomická situace v oblasti vytváří zásadní zkoušku pro první nenacionalistickou vládu. To, jakým způsobem se s ní vypořádá, může mít významný vliv pro stabilitu stranického systému – s pocitem ohrožení tíhnou voliči snadněji k radikálnější volbě v rámci nabídky politického spektra. Úspěch socialistů by předznamenal, že i nenacionalistická vláda je fungující alternativou pro Baskicko, a odprostil by tak tamní regionální politiku od zažité zkušenosti. Nelze nicméně opomenout roli, kterou PNV v této oblasti zastala.

¹³⁵ *PSE y PP acuerdan unos presupuestos que reducirán la deuda a 1.100 millones euros.* Diario Vasco, 25. října 2010, <http://www.diariovasco.com/20101025/economia/acuerdan-unos-presupuestos-reduciran-201010251359.html> (27.11.2011)

¹³⁶ *El País Vasco recibirá 427 millones para el empleo tras el acuerdo del PSOE y PNV.* El Mundo, 23. října 2010, <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/09/22/espana/1285173650.html> (27.11.2011)

¹³⁷ *Pleno de política general. Discurso del Lehendakari.* In: El Gobierno Vasco, http://www.elpais.com/elpaismedia/ultimahora/media/201009/23/espana/20100923elpepunac_1_Pes_PDF.pdf (27.11.2011)

¹³⁸ *PSE y PP quieren cerrar los presupuestos para 20 de octubre.* El Correo, 29. října 2010, <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20100929/mas-actualidad/politica/quieren-cerrar-presupuestos-para-201009291442.html> (27.11.2011)

Pro konsolidaci baskického stranického systému jsou však témata dotýkající se otázky nacionalismu a terorismu neméně zásadní. Přestože násilí vnímá baskická společnost v kontrastu s ekonomickými tématy jako stále menší hrozbu,¹³⁹ je otázka terorismu ETA významným hybatelem politického dění v zemi. Postoj Lópezovy vlády k problematice terorismu rozvinu v následující podkapitole.

4.3 Deklarace ETA

Jak uvedli představitelé baskických socialistů a lidovců, boj proti terorismu se stal prioritou jejich společné spolupráce. Během dvouletého působení nynější legislatury čelili političtí představitelé třem proklamacím příměří ze strany ETA. Nejprve v září roku 2010, následně pak (po neobvykle krátkém intervalu) počátkem tohoto roku a nejnověji v říjnu taktéž roku 2011. Mezi danými prohlášeními lze nicméně nalézt rozdíly. V prvním případě deklarovala ETA v září roku 2010, že nebude provádět ofenzivní ozbrojené akce a projevila otevřenost v dohodě se Španělskou vládou o „*budoucím postupu k dosažení demokracie*.“¹⁴⁰

Již v květnu roku 2010 však Antonio Basaigoti varoval před možným plánem ETA vyhlásit příměří v následujících týdnech, a to zejména v souvislosti s nastávajícími volbami do obecních zastupitelstev. Upozornil dále na to, že EA může být nakloněna ke spolupráci s touto organizací, a to z důvodu svého politického úpadku a vize nabytí výraznější polické moci po volbách. Vyzýval k vysoké obezřetnosti při přijímání těchto deklarací.¹⁴¹ Rezervovanost politiků ve vztahu ke zprávě o vyhlášeném příměří ze strany teroristické organizace byla značná.

¹³⁹ Viz příloha Graf č.4.

¹⁴⁰ *Las treguas de ETA.* In: El Mundo, http://www.elmundo.es/eta/negociaciones/treguas_eta.html (27.11.2011)

¹⁴¹ *Basagoiti cree que ETA podría anunciar una tregua „en las próximas semanas.“* El Mundo, 30. května 2010, <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/05/29/paisvasco/1275125978.html> (27.11.2011)

Reakce poradce vlády v oblasti vnitra, Rodolfo Arese, na tuto zprávu byla následující: „*Baskická vláda, Vnitro, Ertzaintza a vláda Španělska příměří nevyhlašuje*“ a „*(...) za použití všech prostředků, které nám nabízí právní stát, budeme bojovat s terorismem a proti všem, kteří terorismu napomáhají.*“ Naopak, do jisté míry pozitivní reakci demonstrovali Alarar a EB-B.¹⁴² Politické strany z frakce prosazující politiku s cílem nezávislého Baskicka¹⁴³ následně sepsaly dokument s názvem *Pro mírový scénář a demokratická řešení*, ve kterém požadují permanentní klid zbraní ETA, skoncování s jakýmkoli druhem hrozeb a násilí, dodržování občanských a politických práv a zrušení Zákona o politických stranách.¹⁴⁴

Tímto krokem se krystalizovala strategie daných nacionalistických stran, jež odmítá násilí a zároveň usiluje o legalizaci politických subjektů, které jsou pro svou kontroverzi v návaznosti na ETA vyloučeny z dění vně stranického systému v regionu. Zajímavé je, že tak prosazují legalizaci politických stran, s nimiž by se museli utkat o podporu společně orientovaného elektorátu. Na druhou stranou by legalizací těchto stran získali politického partnera pro možné společné povolební kroky.

Již v minulosti (poprvé před regionálními volbami v roce 2003) byly zaznamenány iniciativy pro vytvoření jednotného bloku vlastenecké levice, kterou ETA veřejně podpořila. Nejnověji byl za podobnou politickou iniciativu v letech 2008 a 2009 odsouzen v *případu Bateragune* bývalý mluvčí Batasuny, Arnaldo Otegi, na deset let odnětí svobody. Otegi se nicméně hájil tím, že cílem vytvoření této koalice byla jasná odluka mezi ETA a vlasteneckou levicí. Rozsudek soudu vyvolal spor mezi Lópezem a Basagoitím, kdy lídr lidovců

¹⁴² GONZÁLES EGAÑA, A.: *Ares afirma que es „insuficiente“ y que el Gobierno Vasco no está en tregua*. Diario Vasco, 6. září 2010, <http://www.diariovasco.com/v/20100906/politica/ares-afirma-insuficiente-gobierno-20100906.html> (27.11.2011)

¹⁴³ Jednalo se o EA, Aralar a Alternatibu.

¹⁴⁴ *El polo soberanista pide a ETA una tregua „permanente y verificable.*“ EITB, 25. září 2010, <http://www.eitb.com/es/noticias/politica/detalle/509385/el-polo-soberanista-pide-eta-tregua-permanente-verificable/> (27.11.2011)

odmítal pochybnosti lehendakariho o rozhodnutí soudu o výši stanoveného trestu pro odsouzené.¹⁴⁵

Legální politické strany spadající pod označení vlastenecká levice tak mohou představovat, po dostatečné distanci od kroků ETA, politickou sílu oslabující roli této teroristické organizace ve společnosti. ETA tak musí konkurovat nenásilné rétorice a strategii, ač politické cíle mohou zůstat společné. Juanjo Álvarez podotýká: „*Toto je ta největší novinka, kterou zažíváme v poslední době. To, o čem se nyní rozhoduje je: ETA nebo vlastenecká levice.*“¹⁴⁶

Nutno podotknout, že i PNV je dlouhodobě zastáncem zrušení Zákona o politických stranách, viz. *Urkullu vysvětlí v Alderdi Enguna své plány pro politické strany ve vztahu k vyhlášení příměří ze strany ETA*¹⁴⁷ a aktivně vystupuje proti zákazu působení Batasuny. Co se týče reakce na dané příměří, vyzval lídr strany Urkullu politické zástupce ke společné analýze situace. Lehendakariho reakce však byla vlažná se slovy, že společné stanovisko již existuje.¹⁴⁸

Ve druhém případě, z ledna roku 2011, vyhlásila ETA permanentní, všeobecné a prokazatelné příměří. Krátký časový odstup od posledního vyhlášení příměří politické představitele zaskočil, a na rozdíl od září předchozího roku jej přijali v pozitivnějším duchu a s vidinou brzkého konce působení této teroristické organizace. Jak představitelé socialistů, tak nacionalistů nicméně akt ETA zhodnotili jako nedostačující.

¹⁴⁵ ALTOZANO, Manuel: *De la „propuesta de Bergara“ al proceso de Bateragune*. El País, 5. srpna 2011, http://politica.elpais.com/politica/2011/08/05/actualidad/1312571493_585904.html (27.11.2011)

¹⁴⁶ ÁLVAREZ, Juanjo: *Entre la esperanza y el esceptismo*. El País, 12. ledna 2011, http://www.elpais.com/articulo/espana/esperanza/escepticismo/elpepinac/20110112elpepinac_8/Tes (27.11.2011)

¹⁴⁷ SEGOVIA, Mikel: *Urkullu explicará en el Alderdi Eguna su iniciativa a los partidos tras la tregua de ETA*. El Mundo, 17. září 2010, <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/09/17/paisvasco/1284715785.html> (27.11.2011)

¹⁴⁸ *López ve innecesario buscar un diagnóstico común sobre la tregua de ETA*. El Mundo, 18. září 2010, <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/09/17/paisvasco/1284730758.html> (27.11.2011)

Vláda spolu s politickými stranami požaduje po Batasuně, aby dotlačila ETA k bezpodmínečnému konci.¹⁴⁹ Je potřeba upozornit na zajímavý fenomén: Batasuna, přestože se jedná o ilegální politickou stranu, stále přetrvává přítomným jevem v politickém prostředí a sami politikové se na ni obracejí s požadavky.

Na základě nejnovějšího vývoje z října 2011 se jeví bezprostřední konec působení této teroristické organizace jako reálný. ETA vyhlásila původně nepodmíněný konec ozbrojeného boje. Tuto zprávu sdělili zástupci ETA se zahalenými tvářemi s odkazem na proměnu baskické společnosti a politické situace. Zároveň nicméně tento vývoj interpretovali jako výsledek několikaletého boje organizace. Jak španělská, tak francouzská vláda byla vyzvána „*k přímému dialogu s cílem řešení výsledku konfliktu a překonání ozbrojené konfrontace.*“ V krátkém projevu zazněla také otázka vězňů ETA a jejich navrácení, ta se později ukázala jako ona forma podmíněného konce.¹⁵⁰

Tato zpráva byla španělskými politickými zástupci přijata jako akt významného charakteru, který (na rozdíl od loňského případu) pozbýval nedůvěřivých komentářů. Důkazem, že sdělení ETA bylo přijato ve vsí vážnosti, byly na sjezdu PSOE slzy lehendakariho Lópeze, dojatého během emotivního projevu o svobodě od terorismu ETA. López prisuzoval konec terorismu kontinuální práci, a zejména pak odmítavým postojům socialistů vůči ETA. Zároveň neopomenul poděkovat ministerskému předsedovi Zapaterovi za jeho přístup v boji proti ETA.¹⁵¹

Nemalý podíl na konci ozbrojených aktivit ETA mělo nicméně dění v táboru vlastenecké levice. To bude předmětem závěrečné kapitoly textu. Ze strany současného lehendakariho přesto vzešel významný podnět směrem k ETA,

¹⁴⁹ AIZPEOLA, Luis R.: *ETA se acerca a su fin por un paso importante pero insuficiente*. El País, 11. ledna 2011, http://www.elpais.com/articulo/espana/ETA/acerca/fin/paso/importante/insuficiente/elpepinac/20110111elpepinac_1/Tes (27.11.2011)

¹⁵⁰ AIZPELOEA, Luis R.: *ETA pone fin a 43 años de terror*. In: El País, video záznam, http://politica.elpais.com/politica/2011/10/19/actualidad/1319056094_153776.html (27.11.2011)

¹⁵¹ *López y Rubalcaba se reúnen tras el cese de ETA*. In: El País, video záznam, <http://www.diariovasco.com/videos/mas-actualidad/noticias-de-actualidad/1232730230001-lopez-rubalcaba-reunen-tras-cese.html> (27.11.2011)

formou změny politiky uplatněné v otázce vězňů ETA. Vězni odsouzení ze zločinů ETA byli doposud cíleně přemísťováni k výkonu trestu daleko od území Baskicka na základě Doktríny Parot z roku 2006.

Z toho důvodu existují sdružení na podporu vězňů ETA, jako je Senideak, která dané téma medializují. Jako významný krok se proto jeví oznámení Patxiho Lópeze, ze září tohoto roku, o postupném přiblížení vězňů do Baskicka, za předpokladu, že dojde k definitivnímu konci působení ETA, tedy rozpuštění organizace a to bez jakýchkoli podmínek.¹⁵²

Ze strany vlastenecké levice působící v regionální politice zazněly názory o nedostatečnosti této nabídky, která by měla být nepodmíněná a okamžitá. Lidovci naopak argumentují potřebou individuálního přístupu k jednotlivým případům.¹⁵³ Přesto v následujících komentářích lídr baskických lidovců tak smířlivá slova nevolil. Odsoudil socialisty za využití tématu pro předčasné volby do Kongresu, které se budou konat již koncem listopadu tohoto roku. Basagoiti uvedl: „*Hlavním problémem současné společnosti nejsou vězni, ale nezaměstnaní.*“ Poukázal tak na nespokojenost s vládními postupy při řešení následků ekonomické krize.¹⁵⁴ Sdružení obětí terorismu vyzvalo lidovce, aby v této souvislosti přehodnotili svou dohodu o spolupráci s vládou.¹⁵⁵

Společný postoj nicméně strany našly v otázce symboliky ETA. Osud vězňů odsouzených ze zločinů spojených s terorismem ETA je stále přítomen v ulicích Baskicka v podobě plakátů s fotografiemi odsouzených a nápisy požadující jejich amnestii. S propagací symbolů ETA se tak lze setkat zejména

¹⁵² RIVAS, Javier: *Patxi López propone el acercamiento de los presos a Euskadi si ETA desaparece.* El País, 29. září 2011, http://politica.elpais.com/politica/2011/09/29/actualidad/1317287275_397555.html (27.11.2011)

¹⁵³ *Bildu tilda la propuesta „insuficiente“ y PP rechaza toda „oferta a ETA.“* El País, 29. září 2011, http://politica.elpais.com/politica/2011/09/29/actualidad/1317298528_770739.html (27.11.2011)

¹⁵⁴ *Basagoiti acusa a PSOE de „meter a ETA en campaña“ para buscar votos.* El Mundo, 30. září 2011, <http://www.elmundo.es/elmundo/2011/09/30/paisvasco/1317382749.html> (27.11.2011)

¹⁵⁵ *Bildu tilda la propuesta „insuficiente“ y PP rechaza toda „oferta a ETA.“* El País, 29. září 2011, http://politica.elpais.com/politica/2011/09/29/actualidad/1317298528_770739.html (27.11.2011)

při příležitostech svátků a jiných hromadných oslav.¹⁵⁶ Takové jednání je však vždy potlačeno zástupci policie.

Přestože je toto jednání již od roku 2008 Zákonem uznání obětí terorismu klasifikováno jako nelegální, důsledná politika Patxiho Lópeze v tomto ohledu, vyvolala na straně PNV nespokojené reakce. Nacionalisté varují před kontraproduktivností takových kroků a přisuzují vládě snahu o maximální medializaci problému.¹⁵⁷ Na regionální úrovni v Guipúzcoe hlasovala PNV proti nařízení odstranění plakátů vězňů s argumentem, že se jedná o porušování svobody projevu.¹⁵⁸

Postoj k danému tématu ze strany lidovců je Lópezově iniciativě nakloněn. Basagoiti podporuje odstranění symbolů ETA z ulic jako prostředek ke skoncování s ETA a prevencí možných sympatií mladých lidí k této organizaci.¹⁵⁹ Označil dále předešlých třicet let vlády jako období, kdy se tato témata přehlížela.

S přítomností fotografií na podporu vězňů ETA na veřejných prostranstvích nesouhlasí podle průzkumů 45% baskické společnosti, zatímco 35% danou formu propagace problému respektuje.¹⁶⁰

Možné obavy z radikalizace aktivit ETA v důsledku sestavení nenacionalistické vlády se doposud nepotvrdily. ETA naopak nabízí smíření, ale současně ve stranickém systému krystalizují nové politické strany, jejichž legalita je pro možnou návaznost na teroristickou organizaci zpochybňována. Nenacionalistická vláda tak dává prostor k tříbení sil na této straně politického

¹⁵⁶ Viz Příloha: Obrázek č. 1.

¹⁵⁷ *El PNV ahonda sus decalificaciones a ala retirada de los carteles de ETA*. El País, 30. srpna 2009,

http://www.elpais.com/articulo/pais/vasco/PNV/ahonda/descalificaciones/retirada/carteles/ETA/el-pepiesppvs/20090830elpvas_7/Tes (27.11.2011)

¹⁵⁸ PERÉZ, Miguel: *El PNV vota en contra de la retirada de fotos etarras por „violiar el derecho de expresión.“* El Correo, 24. září 2009, <http://www.elcorreo.com/alava/20090924/politica/vota-contra-retirada-fotos-20090924.html> (27.11.2011)

¹⁵⁹ *Basagoiti: Cuanto menos carteles ETA haya, menos jóvenes verá bien a banda*. El Público, 27. srpna 2009, <http://www.publico.es/246587/basagoiti-cuanto-menos-carteles-de-eta-haya-menos-jovenes-veran-bien-a-banda> (27.11.2011)

¹⁶⁰ *Euskobarometro de noviembre 2009*. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.11.2011)

spektra, zatímco PNV hraje aktivní opoziční roli a vstupuje do významných politických otázek týkajících se autonomní oblasti. Okolnostem vzniku nových politických aktérů a dění v rámci vlastenecké levice se budu zabývat v závěrečné kapitole.

5. Obnovení třetího pólu

Ačkoli jsem doposud věnovala prostor parlamentním aktérům, a to zejména nejsilnějším politickým stranám, v následující kapitole přiblížím vývoj politické strany reprezentující mimo jiné i vlasteneckou levici, která se v současné době profiluje především na úrovni regionální sféry. Důvodem absence zastoupení strany na parlamentní úrovni je její nedávný vznik, ten jí umožnil politickou participaci zatím pouze v provinčních výkonných orgánech a v zastupitelských měst a obcí. Již nyní však nelze pochybovat o tom, že tato politická síla ovlivní nejen následující autonomní volby, ale celkově vývoj stranického systému v Baskicku, jehož eskalace je umocněna dříve zmíněným koncem ozbrojených aktivit ETA a znovu nabytou úlohou vlastenecké levice v něm.

5.1 Legalizace Bildu a její volební úspěchy

Je možné rozlišit dva přístupy, které interpretují původ úspěchu současných zástupců vlastenecké levice. Jak jsem nastínila výše, neopomenutelný je v tomto případě vývoj uvnitř ETA. Vliv Lópezovy nenacionalistické vlády v daném ohledu tak lze vnímat jako druhořadý. Takovéto nahlížení na situaci by bylo nicméně neúplné, proto jej rozvedu níže.

Primárně existují dva rozlišné vztahy ETA – vlastenecká levice. V prvním případě stojí konec násilných aktivit ETA za strategií přiklonění se k politickému boji namísto přímé násilné konfrontace. ETA a vlastenecká levice by tak byly pevně spjaty. V případě druhém, jsou tyto dva subjekty vůči sobě vyhrazeny tak, že postupný vzestup podpory politického zastoupení vlastenecké levice oslabuje postavení ETA. Jedním z průlomových momentů, který k této odluce vedl, byl

atentát ETA v roce 2006 na madridském letišti Barajas. ETA tehdy porušila příměří, které vyhlásila o devět měsíců dříve.

Do tohoto vztahu vstupuje současný lehendakari spolu s nenacionalistickou vládou. Přestože byla tato vláda původně spojována s efektem dostředivé síly přinášející smíření uvnitř stranického systému Baskicka, byl během nynější legislatury vytvořen prostor na nacionalistickém pólu stranického systému pro politickou mobilizaci a upevnění pozic jak stávajících, tak nově vzniklých politických stran. Významný je tedy v daném ohledu postoj vlády k otázce legalizace některých politických stran z tábora vlastenecké levice. Počáteční otevřenost Lópezovy vlády v tomto tématu je patrná v případě okolností vzniku Bildu.

Původní domněnky o vzniku nového politického zastoupení z řad vlastenecké levice se staly skutečností a to v poměrně krátkém časovém předstihu před volbami do obecních a regionálních zastupitelstev v Baskicku v květnu roku 2011. Pod názvem Sortu (Zrodit se) vznikla v únoru téhož roku politická strana, jejíž původ byl zpochybňován s odkazem na propojení s ETA, přestože se strana proti takovému spojení jasně vymezovala: „(...) *vlastenecká levice odmítá a staví se proti užití násilí nebo výhružek jeho použití pro dosažení politických cílů, včetně násilí ETA, pokud by k takovému došlo, v jakékoli podobě.*“¹⁶¹ Nutno podotknout, že autor těchto slov, Rubi Etxebarria, je bývalým členem zakázané Batasuny.

O šest týdnů později rozhodl Nejvyšší soud, v poměru hlasů devět ku šesti, o zákazu Sortu právě pro podezření o kontinuitě strany ve vztahu k Batasuně. Jednalo se v pořadí o osmý případ, kdy Nejvyšší soud rozhodl o nezákonnosti politické strany představené vlasteneckou levicí. Nejvyšší soud tak nazval „*taktický odklon*“ vlastenecké levice od terorismu jako pouhou „*kosmetickou, rétorickou a účelovou změnu*“¹⁶²

¹⁶¹ *Intervención de Rufi Etxebarria.* In: El País, http://www.elpais.com/elpaismedia/ultimahora/media/201102/07/espana/20110207elpepunac_1_Pes_PDF.doc (27.11.2011)

¹⁶² LÁZARO, Julio M: *El Supremo acuerda ilegalizar Sortu por solo dos votos de diferencia.* El País, 24. března 2011,

Za povšimnutí stojí, že lehendakari López nicméně vznik Sortu přivítal a otevřeně se stavěl za možnost prokázání legality této politické síly mimo jiné iniciativou, kterou vedl v Parlamentu. López projevil nespokojenost s postojem Zapaterovy vlády v této otázce, kdy zdůraznil teritoriální vzdálenost, která snižuje relevanci úsudku centrální vlády vztahujícího se na interní předmět Baskicka. Přesto vyjádřil respekt k rozsudku soudu, ať už bude jakýkoli.¹⁶³ Současný španělský ministr vnitra a kandidát PSOE na předsedu španělské vlády v aktuálních volbách do Kongresu, Alfredo Pérez Rubalacaba, rozhodnutí Nejvyššího soudu naopak přijal kladně, s odkazem na to, že vlastenecká levice se nedostatečně odpoutala od vlivu ETA.¹⁶⁴

Vlastenecká levice se v důsledku zákazu Sortu uchýlila k alternativnímu plánu, který představoval nový politický útvar pod názvem Bildu (Sloučit). Bildu vedle zástupců EA a Alternatiby zahrnuje i nezávislé kandidáty. Pochyby o podhoubí nové politické strany nicméně přetrvaly i v případě této politické formace. Její legalita se nevyhnula šetření Ústavním soudem. Zatímco šest soudců Ústavního soudu nevyhodnotilo danou koalici jako protichůdnou zákonu, pět soudců se vyjádřilo k tomuto uskupení negativně a označilo jej za pouhou alternaci zakázané Batasuny. Navzdory rozhodnutí Nejvyššího soudu v případě Sortu, neshledal Ústavní soud protiprávní podstatu v činnosti strany.

... (Ústavní soud) upozornil na to, že 'pouhá domněnka' není 'soudem akceptovaným argumentem' dostačujícím pro vyloučení Bildu z voleb. 'Je možné, že v budoucnu – varuje – tato domněnka bude potvrzena, nicméně pro nynější odsouzení by tato domněnka nemohla vést k výsledku omezení' práva politické participace. (...) Jako záchranná pojistka v tomto případě nicméně funguje volební zákon z nedávné doby, který umožňuje anulaci politických zástupců nejen

http://www.elpais.com/articulo/espana/Supremo/acuerda/ilegalizar/Sortu/solo/votos/diferencia/elp/epuesp/20110323elpepunac_33/Tes (27.11.2011)

¹⁶³ *El PSE propone al Parlamento que exprese su deseo de que Sortu pueda demostrar su legalidad.* El País, 16. března 2011, http://www.elpais.com/articulo/espana/PSE/propone/Parlamento/vasco/exprese/deseo/Sortu/pueda/demostrar/legalidad/elpepunac/20110316elpepunac_32/Tes (27.11.2011)

¹⁶⁴ *Rubalacaba sobre Sortu: „Ha habido cambios, pero no ha demostrado que había roto con ETA“*, El País, 25. března 2011, http://www.elpais.com/articulo/espana/Rubalcalba/Sortu/Ha/habido/cambios/ha/demostrado/ha/roto/ETA/elpepuesp/20110325elpepunac_33/Tes (27.11.2011)

*během volební kampaně, ale také v průběhu výkonu funkce pokud se prokáže jejich podpora terorismu.*¹⁶⁵

Ačkoli se lehendakari k otázce možné legalizace politické strany reprezentující dříve zakázanou vlasteneckou levice formálně vyjádřil, praktický dopad jeho apelu je omezený, a to nejen proto, že spadá do oblasti jurisdikce, ale zároveň z toho důvodu, že otázka legality politických stran je předmětem rozhodnutí, které vychází z národní úrovně, nikoli z autonomní. Podstatný je v tomto ohledu politický diskurs, který lehendakari v otázce politického zastoupení vlastenecké levice vedl, aniž by tuto iniciativu předem demonizoval.

Co se týče postojů obyvatel Baskicka k legalizaci Sortu či Bildu: 54% obyvatel se vyjádřilo k rozhodnutí Nejvyššího soudu o zákazu působení Sortu nesouhlasně. Většina, prostřednictvím 64%, pak podpořila rozhodnutí Ústavního soudu o legalizaci Bildu. Většina obyvatel (56%) zároveň přivítala účast Bildu v daných volbách jako přínosnou.¹⁶⁶

5.2 Bildu jako konstruktivní politický hráč

V regionálních volbách se Bildu, co do počtu odevzdaných hlasů, umístila na druhém místě za vítěznou PNV. Nicméně nejvyšší počet místních zastupitelů vzešel právě z řad Bildu. Vládnoucí PSE se, s výrazným odstupem od druhé pozice, ocitla na třetím místě.¹⁶⁷ Llera Ramo upozorňuje na výjimečné okolnosti, které hrály ve prospěch Bildu ve zmíněných volbách. Vedle široké medializace a ekonomické krize spojované se socialistickou vládou, se jedná především o příměří, které bylo v dané období vyhlášeno ze strany ETA. Jak autor uvádí, podobného, ačkoli ne tak vysokého, volebního úspěchu dosáhla vlastenecká levice za srovnatelných podmínek v regionálních volbách v roce

¹⁶⁵ SANTOS, Antonio: *El Constitucional considera que EA y Alternatiba „avalan“ que la izquierda abertzale ha cambiado.* El Correo, 10. května 2011, <http://www.elcorreo.com/especiales/elecciones/vizcaya/2011/noticias/constitucional-considera-alternatiba-avalan-20110510.html> (27.11.2011)

¹⁶⁶ *Euskobarometro de mayo 2011.* In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro> (27.11.2011)

¹⁶⁷ Viz Příloha: Tabulka č. 2, Graf č. 4 a Graf č. 5.

1999.¹⁶⁸ Jednalo se zároveň o poslední volby na této úrovni, v nichž měla vlastenecká levice možnost kandidovat, až do vzniku Bildu a voleb roku 2011.

Volby do obecních zastupitelstev a regionální volby tohoto roku přinesly zajímavý fenomén slabé podpory menších politických stran jako EB-B či UPyD. Dominovaly tak tradiční stranické rodiny v podobě legálních nacionalistů, socialistů, španělské pravice a po odmítnutí v ilegalitě i vlastenecké levice.¹⁶⁹ Ačkoli Bildu vytvořila, resp. svou transformací v legálního politického aktéra znovuobnovila, třetí pól Baskického stranického systému (dříve zastoupený antisystémovou Batasunou, skýtající s ohledem na svou volební podporu vysoký potenciál pro rozhodování o budoucí podobě stranického systému v Baskicku), nebyla všemi aktéry politického dění přijata jako rovnocenný partner.

Co se týče zpětné vazby, kterou tyto volby pro vládu Patxiho Lópeze přinesly, není neobvyklé identifikovat v tomto případě jev příznačný pro volby druhého řádu, tedy skládání účtů výkonné moci, která právě zastává svůj úřad. Na druhou stranu je nezbytné reflektovat zmíněné okolnosti, z nichž profitovala zejména vlastenecká levice na úkor ostatních politických aktérů.

Francisco Llera hodnotí výsledek voleb následovně: *Pro politiku prosazující toleranci a osvobození od radikalizace nevanou příznivé větry. Etapa započatá před dvěma lety se nyní nachází v nejistotě pro svou neschopnost zastat pevné vedení až do posledních důsledků.*¹⁷⁰

5.3 Bildu jako koaliční partner

Jak jsem zmínila výše, politické strany se povolební spolupráce s Bildu ostýchaly. Ostře se nejen proti spolupráci, ale také proti samotné možnosti převzetí exekutivní moci touto stranou, postavil předseda baskických lidovců Basagoiti, jenž prezentoval návrh s názvem „široká demokratická dohoda.“ Daný návrh předpokládal vytvoření širokých povolebních koalic na úrovni městských zastupitelstev tak, aby byli zastupitelé Bildu vyloučeni z dosahu na

¹⁶⁸ LLERA RAMO, Francisco J.: *Las elecciones locales y forales de 2011: Bildu mueve el tablero y provoca una debacle socialista*. Cuadernos del Alcate, 22, 2001, č. 44, s. 88.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 95.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 117.

vládní pozici. Iniciativa se nicméně nesetkala s pozitivním ohlasem ze strany potenciálních partnerů, zejména pak PNV.

Lehendakariho pozice vůči nastalé situaci nebyla daleko od Basagoitiho plánu izolovat Bildu. Přestože někteří ze socialistických zástupců na lokální úrovni spolupráci se zmíněnou stranou nevyklučovali, López se vyjádřil k povolebnímu jednání o spolupráci s Bildu na výkonné moci odmítavě.¹⁷¹ Nicméně to nakonec byli představitelé Bildu, kdo převzal vládnoucí moc nad San Sebastiánem, politicky významným obvodem pro vysokou koncentraci obyvatel, doposud tradičně spojovaným se socialistickou příslušností starosty.

O obnovení třetího pólu uvnitř stranického systému Baskicka lze hovořit i s odkazem na vzájemné politické vztahy PNV a Bildu. Přestože by se na první pohled mohl jevit vzestup této politické síly jako pozitivní pro PNV, s ohledem na posílení nacionalistického pólu a možného navrácení nacionalistické vlády v budoucnu, není tomu tak. PNV se od užší spolupráce s Bildu distancovala zejména, jak je patrné z médií, z důvodu vlažného přístupu reprezentantů Bildu k problematice obětí terorismu ETA.

Přesto není překvapivé, že na úrovni jednotlivých zastupitelstev dochází ke spolupráci nejen nacionalistického bloku, ale také PSE a Bildu.¹⁷² Na této úrovni tedy lze Bildu přiřknout koaliční potenciál. Alternativy nastavení vztahů politických stran na úrovni autonomního zastoupení regionu je možné odvodit od současného vývoje profilace politických stran v období před volbami do Španělského Kongresu. V rámci regionu se tak konfrontuje PNV s předvolební aliancí Bildu a Aralar.¹⁷³ Na rozdíl od Aralaru, se tak PNV odmítla vlastenecké spolupráce iniciované ze strany Bildu účastnit.

Co se týče nynějšího nastavení vztahu mezi současnou vládou a vlasteneckou levicí, je možné jej vylíčit na pozadí Konference pro mír, jež se

¹⁷¹ V rámci historické oblasti Guipúzcoa López v počátcích povolebního jednání navrhol podobný plán, tzv. obecný pakt, který by spojil proti Bildu taktéž tři dané politické síly.

¹⁷² Jedná se například o případ městečka Sopelana. Více na: *El PNV denuncia el pacto Bildu-PSE para echarles en Sopelana*. El País, 9. listopadu 2011, http://politica.elpais.com/politica/2011/09/09/actualidad/1315579072_680670.html (27.11.2011)

¹⁷³ Tato politická spolupráce byla zaštitěna názvem AMAIUR.

uskutečnila v San Sebastián jako reakce na vyhlášení konce aktivit ETA. Tato mezinárodní konference, na které vystoupil mimo jiné i Kofi Annan, posílila pozici vlastenecké levice (organizátor konference) v důsledku mediální pozornosti a mezinárodní podpory, které se jí dostalo.

Zástupci vlády se konference neúčastnili. Lehendakari López se k realizaci konference vyjádřil kriticky se slovy, že rozhodnutí, která jsou pro budoucnost Baskicka klíčová, budou přijata v Parlamentu, tedy ne na konferencích.¹⁷⁴ Kritické linie vůči vlastenecké levici, resp. Bildu, se lehendakari držel i v následujících komentářích, kdy na účet této strany deklaroval, že ti, kteří dříve podporovali násilí, dnes usilují o tvář hrdinů. „*Zapomenout na rozsah vražd by znamenalo to samé jako je znovu opakovat.*“¹⁷⁵

V říjnu tohoto roku se po pětileté pauze López setkal se zástupci vlastenecké levice. Setkání se účastnili reprezentanti stran sdružených v rámci Bildu. Schůzka reflektovala soudobý rozkol mezi vládou a vlasteneckou levicí. Přestože terorismus ETA v současné době nepředstavuje riziko ohrožení bezpečnosti v regionu, je nepochybné, že odkaz působení organizace je stále významným politickým tématem.

Zatímco López požaduje po vlastenecké levici doznání, že „*celé ty roky podněcovali, udržovali a podporovali násilí.*“¹⁷⁶ Zástupci Bildu naopak kladou důraz na uznání všech obětí čtyřicetileté doby teroru, mezi které patří mimo 900 obětí terorismu i 400 obětí z řad členů ETA, za jejichž ztrátou života stojí represe státní správy. Terorismus tak zůstává ústředním tématem, udržujícím napětí mezi vládou a vlasteneckou levicí. Ta navíc využívá silného potenciálu, který spočívá v jejich schopnostech aktivně mobilizovat své sympatizanty.

Příkladem je nejen zmíněná konference, jež přinesla mediální pozornost, ale také aktivity v rámci rok staré iniciativy pod názvem *Dohoda z Gerniky*.

¹⁷⁴Patxi López descarta foros o mesas de partidos al margen del Parlamento vasco. La Vanguardia, 29. října 2011, <http://www.lavanguardia.com/mobi/politica/20111028/54236558028/patxi-lopez-descarta-foros-o-mesas-de-partidos-al-margen-del-parlamento-vasco.html> (27.11.2011)

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ARIZTEGI, Miguel M.: *Rufi Etxeberria reivindica a abordar a 'todas las víctimas en su globalidad.'* El Mundo, 28. října 2011, <http://www.elmundo.es/elmundo/2011/10/28/paisvasco/1319814195.html> (27.11.2011)

Dohoda podporuje zejména zlepšení životních podmínek vězňů ETA a zrušení Zákona o politických stranách. Svůj podpis pod ni připojila třetina politických stran působících v Baskicku, mezi nimiž se mimo jiné nachází politické strany, které jsou dnes sdruženy v Bildu.

Tato iniciativa stála zároveň za masivní manifestací, kterou svou přítomností v ulicích Bilbaa koncem října tohoto roku podpořili desítky tisíc obyvatel. Mottem události bylo „*Baskicko pro řešení*“, a „*pro nový vítr, který přivál do Baskicka s podzimem*“¹⁷⁷ s odkazem na nově vzniklou situaci spojenou s koncem ETA. Požadavky, které na manifestaci zazněly, se shodovaly s iniciativou Dohody z Gerniky a s nynějšími programovými prioritami vlastenecké levice.

Vzdálenost mezi současnou vládou a vlasteneckou levicí dále ilustruje pozadí oslav Dne Baskicka. Ten před rokem přičkla socialistická vláda k výročí přijetí Gernického statutu. Přestože měly tyto oslavy původně sloužit jako akt soudržnosti mezi obyvateli a politickými silami Baskicka, oslav se účastnili pouze parlamentní strany nenacionalistického pólu. Vlastenecká levice se směrem k danému Statutu vyjádřila kriticky s argumentem, že se jedná o vnucenou instituci.¹⁷⁸

Zkoušku stability politického partnerství socialistické vlády a lidoveckého tábora nyní představuje iniciativa nacionalistických stran v otázce předčasných voleb do Parlamentu Baskicka. Baskický politický systém se tak nachází ve fázi, kdy jak vlastenecká levice, tak nejsilnější opoziční strana na parlamentní úrovni, PNV, požadují po vládě vyhlášení předčasných voleb z důvodu nedostatečné reprezentativnosti politického zastoupení v Parlamentu. Primárním argumentem je tedy skutečnost, že vlastenecká levice jakožto politická síla, které se

¹⁷⁷ RIBERA, Anje: *Masiva marcha abertzale tras el punto final*. El Diario Vasco, 23. listopadu 2011, <http://www.diariovasco.com/v/20111023/politica/masiva-marcha-abertzale-tras-20111023.html> (27.11.2011)

¹⁷⁸ ORMAZABAL, Mikel: *La izquierda „abertzale“ reniega del Estatuo porque „divide a los Vascos.“* El País, 25. října 2011, http://politica.elpais.com/politica/2011/10/25/actualidad/1319577320_809701.html (27.11.2011)

v současné době dostává významné podpory společnosti, není součástí aktuálního parlamentního dění.¹⁷⁹

Ze současného nastavení vztahů mezi politickými póly v Baskicku je patrné, že politické zastoupení vlastenecké levice rozjitřilo vztahy v tomto poli a přispělo k vyšší polarizaci nejen politického prostředí, ale také na úrovni společnosti zejména pak prostřednictvím otázky vězňů ETA. Nenacionalistická vláda v tomto kontextu zaujala ofenzivní pozici v jednání s vlasteneckou levicí, která volí stejnou strategii. Zatímco by se mohlo zdát, že prohlášením ETA se problém terorismu a v jeho důsledku polarizované společnosti zdánlivě vyřešil, není tomu tak. Terorismus představuje pouze jeden z aspektů rozdělení společnosti a jeho důsledky jsou jak v politické, tak sociální sféře přítomny doposud.

¹⁷⁹ Předčasné volby se za třicetiletou historii Baskického Parlamentu konaly dvakrát. V prvním případě se jednalo o krizi v roce 1986 uvnitř vládnoucí PNV, od které se odloučila EA. V druhém případě byly v roce 2001 vyhlášeny předčasné volby v důsledku vzniku minoritní vlády, po odloučení PNV a EH (Občané Baskicka – jedna z podob Batasuny) jako reakce na zavraždění socialistického poslance Fernanda Buesy akcí ETA.

Závěr

Předmětem zkoumání této práce se staly autonomní volby do Baskického parlamentu v roce 2009 a důsledek jejich výsledku na současné nastavení stranického systému v regionu. V textu jsem pracovala s teorií regionálních stranických systémů tak, jak ji představil Maxmilián Strmiska. Analyzovala jsem tedy vládnutelnost uvnitř zmíněného systému, specifického pro svůj identitární původ polarizace.

V rámci vybraného tématu jsem se zaměřila na současnou vládu Patxiho Lópeze, která se opírá o podporu předního politického partnera – Lidovou stranu – tak, jak se představitelé stran zavázali prostřednictvím *Dohody o spolupráci*. Hypotéza, již jsem v práci ověřovala, předpokládá, že současná nenacionalistická vláda přispěla ke konsolidaci stranického systému v regionu.

Tento předpoklad vychází zejména z dosavadní zkušenosti nízké alternace vládnoucího politického pólu, kdy se socialistická vláda stala první nenacionalistickou vládou v postfrankistické době formování stranického systému v Baskicku. Neopomenutelným jevem působícím v baskické politice, který vyvolává pochybnosti o konsolidaci stranického systému je také přítomnost antisystémové politické strany v něm. Tento pól prošel v průběhu nynější socialistické vlády významnými změnami, jež byly způsobeny (z pohledu stranického systému) jak faktory vnitřními (politika Patxiho Lópeze), tak faktory vnějšími (proklamace ETA).

Po úvodu do problematiky stranického systému Baskicka jsem vyzdvihla aspekty baskické politiky, které přispívají ke zmíněné polarizaci a profilaci nynějších parlamentních stran. Prostor jsem věnovala zejména Nacionalistické straně Baskicka, jež donedávna tvořila hlavní pilíř baskického stranického systému. Přiblížila jsem zároveň fenomén vlastenecké levice a problematiku legalizace politických stran, která od roku 2002 podléhá Zákonu o politických stranách. Daný zákon jsem pak vylíčila jako klíčový pro výsledek zkoumaných voleb s ohledem na jeho dopad, jenž vyloučil představitele vlastenecké levice z možnosti zúčastnit se předvolební soutěže v autonomních volbách roku 2009.

V kontextu samotných autonomních voleb jsem upozornila na politický diskurs a strategii bývalého lehendakariho Juana José Ibarretxeho, jenž svou politikou nemalým podílem přispěl k polarizaci daného systému a prohloubil tak hranici mezi nacionalistickým a nenacionalistickým pólem. Jako klíčové aspekty, vypovídající o míře polarizace stranického systému jsem uvedla strategie politických stran v postoji k problematice jazyka, terorismu a politicko-právnímu vztahu k mocenskému centru v Madridu.

Zatímco zástupci nenacionalistického pólu vykazují nespokojenost s diskriminací zaměstnanců na základě neznalosti baskičtiny, strany sdružené uvnitř nacionalistického pólu akcentují význam pozitivní diskriminace v jazykové otázce. Násilí a terorismus odmítají veškeré parlamentně zastoupené politické strany. Přesto lze vysledovat odlišné přístupy k tématu, kdy politické strany vně nenacionalistického pólu zastávají silněji nekompromisní postoj pro jednání se zástupci teroristické skupiny, resp. její politické odnože, jak je patrné ze strategie Lidové strany.

Přesah v daných tématech, vyjma specifického případu EB–B, která se v minulosti podílela na nacionalistických vládách, představuje politika současného lehendakariho Patxiho Lópeze. Nejen, že se López setkal již v roce 2006 se zástupci ilegální Batasuny, ale zároveň již ve své vládnoucí funkci, prosazoval možnost vlastenecké levice obhájit legalitu nově utvořené politické reprezentace v podobě Sortu. Dalším krokem, kterým López projevil vůli k přesahu nenacionalistického pólu, a tedy i k smíření ve vztahu ke stranám nacionalistickým bylo, přes nevoli lidoveckého předsedy Basagoitiho, přiblížení vězňů ETA do Baskicka.

Na druhou stranu je nezbytné zmínit Lópezovu důslednost v očištění ulic od symboliky ETA a současné požadavky lehenakariho k nynější legální politické reprezentaci vlastenecké levice Bildu, kdy López navzdory původní otevřenosti ke vzniku politické strany zastupující vlasteneckou levici, nyní vyčítá Bildu bývalé napojení na teroristickou skupinu a podporu v jejich aktivitách. López zároveň požaduje po straně jasné přiznání v tomto tématu.

Co se týče politicko-právního uspořádání vztahů autonomní oblasti a španělského státu, dominuje napříč identitární identifikací politických stran tendence pro upravení současného nastavení vztahů. S ohledem na současný vývoj – nejen ve společnosti – je nicméně pravděpodobné, že pokud možné změny budou prováděny, nepřesáhnou rámec autonomního statutu regionu.

V práci jsem dále vyložila okolnosti volební kampaně a samotného jmenování Patxiho Lópeze do funkce lehendakariho. Výsledek voleb, který vyloučil možnost vytvoření nacionalistické vlády, dal vzniknout ideologicky nesourodé politické spolupráci mezi stranou socialistickou a lidovou. Alternativa vlády, která by byla sestavena napříč identitárními póly, byla vyloučena předvolebním diskursem tehdy opozičních nenacionalistických stran, jenž byl veden pod heslem změny.

Jiná vládnoucí politická spolupráce v rámci nenacionalistického pólu nežli ideologicky nesourodá není z dlouhodobého hlediska vývoje baskického stranického systému možná. Otevřenost politických elit k dané dohodě umožnila trvání vlády Patxiho Lópeze, kdy její dosavadní stabilita byla ověřena nesnadnými politickými momenty, mezi které je možné zařadit schvalování rozpočtu, regionální volby, vývoj uvnitř ETA či ekonomickou situaci ve spojitosti s dluhovou krizí. Fakt, že vláda byla do dnešního dne schopna těmto zkouškám čelit, vypovídá o dosavadní síle její politické moci a pevnosti dohody, jež uzavřela se stranou lidovou.

Lidovecká podpora vládě se jeví jako stabilní, zejména pak v ekonomických otázkách, které se v důsledku dluhové krize staly pro obyvatele Baskicka tíživější než dříve převládající problematika terorismu. Nacionalistická strana Baskicka nebyla v nové opoziční roli neaktivní a zajistila pro Baskicko, prostřednictvím svého politického vlivu na celostátní úrovni, významné kompetence v oblasti nezaměstnanosti.

Rozložení politických sil v rámci stranického systému bylo nicméně počátkem roku 2011 narušeno vznikem politické strany zaštiťující dříve ilegální podobu vlastenecké levice – Sortu, resp. Bildu. Strana zastala úlohu významného hráče v regionálních volbách konaných v květnu téhož roku. Spolu

s opakovanými deklaracemi o ukončení ofenzivních akcí ETA, které byly dovršeny vyhlášením konce činnosti teroristické organizace, se téma terorismu, a zejména pak otázka vězňů ETA, stalo opět ústředním referenčním bodem politických sporů.

Spolu s Bildu se do baskické politiky navrátil třetí pól, odlišující se od zbylých nacionalistických stran svou silnou identitární rétorikou a vstřícnou politikou vůči vězňům ETA. Baskická společnost se po dlouhé době dostala do situace, kdy je sice přímá hrozba teroristických útoků méně pravděpodobná, terorismus však přetrvává jako významné politické téma. Lehendakariho strategie se odráží v pozici nekompromisního vyjednavče požadujícího odpovědnost za činy minulosti. Zároveň však musí čelit aktivní mobilizaci obyvatel, která je zpravidla spojena s vlasteneckou levicí; její účast uvnitř stranického systému podporuje většina obyvatel Baskicka.

Zda nenacionalistické složení vlády Patxiho Lópeze přispělo ke konsolidaci stranického systému v Baskicku, nelze jednoznačně říci, a to zejména z důvodu nedostatečného časového odstupu od probíhajících událostí, jenž je primární slabinou této práce. Přesto si zlomovost vzniku nenacionalistické vlády a nejnovejší politické události v Baskicku zaslouží nebýt opomenuty.

Přestože se z počátku stranický systém jevil jako fungující s aktivní rolí opozice, neodrážel v důsledku aplikace *Zákona o politických stranách* preference obyvatel autonomní oblasti, kteří nyní prostřednictvím Bildu prokazují svůj mobilizační potenciál. Bildu tak zpochybňuje relevanci legislativní moci argumentem, že v ní není zastoupena politická reprezentace s širokou podporou, jaké se vlastenecké levici dostává. Tu dnes nicméně zastává do určité míry v Parlamentu přítomný Aralar, který tvoří spolu s Bildu předvolební alianci do současných voleb do španělského Kongresu.

Konsolidace Baskického stranického systému nepřišla spolu s nenacionalistickou vládou, která byla s to vzniknout pouze s vyloučením politické reprezentace vlastenecké levice, a která byla zároveň postavena na ideologicky nesourodé politické spolupráci. Jak je patrné ze současné zkušenosti s vládou Patxiho Lópeze, konsolidaci do daného systému nelze vnést

prostřednictvím alternace vládnoucího pólu, ale zárukou reprezentace politických sil, kterým se dostává silné podpory elektorátu, jako je tomu v případě Bildu. Bildu tak obnovila třetí pól stranického systému v Baskicku, jehož potenciál pro nadcházející autonomní volby v roce 2013 nelze podceňovat. Přestože byla v minulosti vlastenecká levice identifikována jako antisystémový prvek, v současné době by bylo mylné tak její politickou reprezentaci stále vnímat, a to zejména z důvodu míry koaličního potenciálu, kterým disponuje. V budoucnu se tak může integrovat v rámci nacionalistického pólu po boku PNV. V současné době nicméně strana prokazatelně přispívá k polarizaci jak politiky, tak politického diskursu v autonomní oblasti.

Vzhledem k rozdělení baskické společnosti je možné hledat budoucí konsolidaci stranického systému za dostatečnou reprezentací politických sil odrážejících rozdělení společnosti, a zejména pak za umírněnou rétorikou, která nebude prohlubovat hranice mezi jednotlivými póly. S ohledem na ukončení aktivit ETA lze považovat nynější nastavení podmínek pro dohodu mezi politickými aktéry za příznivější, než tomu bylo doposud.

Otázkou nicméně zůstává, zdali současná vláda této situace bude schopna využít, anebo se podřídí agendě, kterou určuje jak mezinárodní vývoj v oblasti ekonomiky, tak vnitropolitické dění v celém Španělsku. Volby do Parlamentu Baskicka v roce 2009 tak přinesly změnu v podobě nenacionalistické vlády, zatímco politický diskurs přetrvává neměnný.

Jak jsem uvedla výše, krátký časový horizont nedovoluje hodnotit Lópezovu vládu s dostatečným odstupem od děje událostí. Pro budoucí zkoumání stranického systému Baskicka je klíčové, zda bude na období nenacionalistické vlády nahlíženo jako na smutnou výjimku v historii nacionalistické vládní kontinuity, či jako na relevantní vládní alternativu. Dále bude zajímavé sledovat vývoj politiky vlastenecké levice a zejména to, zda její představitelé udrží výjimečné postavení strany prostřednictvím současného diskursu, a nebo se naopak přiblíží k PNV jako její radikálnější alternativa. Z toho důvodu je stále aktuální téma, zda může být problematika spojená s identitou či terorismem v Baskicku v budoucnu vyčerpána.

Současná baskická zkušenost komplexní politiky a politických sporů zakořeněných v identitární identifikaci obyvatel nicméně potvrzuje teoretický rámec regionálních stranických systémů stanovený M. Strmiskou. Přes ekonomicky tíživou situaci zůstává identita klíčovým hybatelem společnosti, který je živěn diskursem politických elit. Terorismus je jen jednou z jejích složek, přesto však tou nejviditelnější.

Prameny a literatura

Prameny

33 propuestas de UpyD para la política Vasca. In: Unión Progreso y Democracia, http://www.upyd.es/contenidos/noticias/5/18026-33_Propuestas_de_UPyD_para_la_politica_vasca (27.11.2011)

AIZPELOEA, Luis R.: *ETA pone fin a 43 años de terror.* In: El País, video záznam, http://politica.elpais.com/politica/2011/10/19/actualidad/1319056094_153776.html (27.11.2011)

AIZPEOLA, Luis R.: *ETA se acerca a su fin por un paso importante pero insuficiente.* El País, 11. ledna 2011, http://www.elpais.com/articulo/espana/ETA/acerca/fin/paso/importante/insuficiente/elpepinac/20110111elpepinac_1/Tes (27.11.2011)

ALTOZANO, Manuel: *De la „propuesta de Bergara“ al proceso de Bateragune.* El País, 5. srpna 2011, http://politica.elpais.com/politica/2011/08/05/actualidad/1312571493_585904.html (27.11.2011)

ÁLVAREZ, Juanjo: *Entre la esperanza y el escepticismo.* El País, 12. ledna 2011, http://www.elpais.com/articulo/espana/esperanza/escepticismo/elpepinac/20110112elpepinac_8/Tes (27.11.2011)

Aprobados los primeros Presupuestos de Patxi López con el apoyo de PSE y PP. El Mundo, 24. prosince 2009, <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/12/23/paisvasco/1261569416.html> (27.11.2011)

Aralar – línea ideológica. In: Aralar, <http://www.aralar.net/es/ideas-proyectos/linea-ideologica/es/ficheros/linea-ideologica> (27.11.2011)

ARIZTEGI, Miguel M.: *Rufi Etxeberria reivindica a abordar a 'todas las víctimas en su globalidad.'* El Mundo, 28. října 2011, <http://www.elmundo.es/elmundo/2011/10/28/paisvasco/1319814195.html> (27.11.2011)

Autonómicas 2009: Program Electoral, In: Socialistas vascos, <http://www.socialistasvascos.com/docsinteres/list.php?sbc=178&sec=235> (27.11.2011).

Basagoiti acusa a PSOE de „meter a ETA en campaña“ para buscar votos. El Mundo, 30. září 2011, <http://www.elmundo.es/elmundo/2011/09/30/paisvasco/1317382749.html> (27.11.2011)

Basagoiti cree que ETA podría anunciar una tregua „en las próximas semanas.“ El Mundo, 30. května 2010, <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/05/29/paisvasco/1275125978.html> (27.11.2011)

Basagoiti critica que el gobierno de López esta „zapateado“ el la materia económica. El Correo, 11. srpna 2009, <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20090811/mas-actualidad/politica/basagoiti-critica-gobierno-lopez-200908111244.html> (27.11.2011)

Basagoiti: Cuanto menos carteles ETA haya, menos jóvenes verá bien a banda. El Público, 27. srpna 2009, <http://www.publico.es/246587/basagoiti-cuanto-menos-carteles-de-eta-haya-menos-jovenes-veran-bien-a-banda> (27.11.2011)

Bases para el cambio democrático al servicio de la sociedad vasca. In: Socialistas Vascos, <http://www.socialistasvascos.com/docsinteres/list.php?sbc=178&sec=235> (27.11.2011)

Bildu tilda la propuesta „insuficiente“ y PP rechaza toda „oferta a ETA.“ El País, 29. září 2011, http://politica.elpais.com/politica/2011/09/29/actualidad/1317298528_770739.html (27.11.2011)

Carteles de presos etarras en el Casco Viejo bilbaíno. In: El Mundo, <http://www.elmundo.es/elmundo/hemeroteca/2009/08/18/m/paisvasco.html> (27.11.2011)

Consulta de los Resultados Electorales. In: Gobierno de España – Ministerio del Interior, <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html> (27.11.2011)

Declaración de la comisión permanente de Lizarra-Garazi. In: El Mundo documentos, <http://www.elmundo.es/nacional/eta/tregua/ruptura/lizarra.html> (27.11.2011)

Diecisiete identificados por portar carteles y fotos de presos ETA. In: Noticias de Bizkaia, <http://www.deia.com/2010/01/20/politica/euskadi/diecisiete-identificados-por-portar-carteles-y-fotos-de-presos-de-eta-> (27.11.2011)

El gobierno de PNV–PSE es de otra época, si los números nos dan, habrá cambio. In: El País, http://www.elpais.com/articulo/espana/gobierno/PNV-PSE/epoca/numeros/dan/habra/cambio/elpepuesp/20090226elpepinac_10/Tes (27.11.2011)

El gran comercio acoge con cautela la obligación de atender en euskera. El País, 3. července 2008,

http://www.elpais.com/articulo/pais/vasco/gran/comercio/acoge/cautela/obligacion/atender/euskera/elpepuespvas/20080703elpvas_3/Tes (27.11.2011)

Egibar anuncia que el PNV se abstendrá en la votación de las cuentas. El Mundo, 21. prosince 2009, <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/12/21/paisvasco/1261387602.html>

Elecciones municipales 2009. In: El País, <http://resultados.elpais.com/elecciones/2011/municipales/14/> (27.11.2011)

Encuesta de población activa – Tasa de paro. In: Instituto Nacional de Estadística, www.ine.es (27.11.2011)

El País Vasco recibirá 427 millones para el empleo tras el acuerdo del PSOE y PNV. El Mundo, 23. října 2010, <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/09/22/espana/1285173650.html> (27.11.2011)

El PNV ahonda sus decalificaciones a la retirada de los carteles de ETA. El País, 30. srpna 2009, http://www.elpais.com/articulo/pais/vasco/PNV/ahonda/descalificaciones/retirada/carteles/ETA/elpepiesppvs/20090830elpvas_7/Tes (27.11.2011)

El PNV denuncia el pacto Bildu-PSE para echarles en Sopelana. El País, 9. listopadu 2011, http://politica.elpais.com/politica/2011/09/09/actualidad/1315579072_680670.html (27.11.2011)

El polo soberanista pide a ETA una tregua „permanente y verificable.“ EITB, 25. září 2010, <http://www.eitb.com/es/noticias/politica/detalle/509385/el-polo-soberanista-pide-eta-tregua-permanente-verificable/> (27.11.2011)

El PSE defenderá ante de PP que el presidente del Parlamento sea bilingüe. Noticias de Gipuzcoa, 23. března 2009, <http://www2.noticiasdegipuzkoa.com/ediciones/2009/03/23/politica/euskadi/d23eus19.1445312.php> (27.11.2011)

El PSE propone al Parlamento que exprese su deseo de que Sortu pueda demostrar su legalidad. El País, 16. března 2011, http://www.elpais.com/articulo/espana/PSE/propone/Parlamento/vasco/exprese/deseo/Sortu/pueda/demostrar/legalidad/elpepunac/20110316elpepunac_32/Tes (27.11.2011)

ELOLA, Joseba: *Yo nunca utilizaría el preservativo.* El País, 29. března 2009, http://www.elpais.com/articulo/reportajes/utilizaria/preservativo/elpepusocdmg/20090329elpdmgrep_2/Tes (27.7.2011)

Estatuo de Gernika, In: *Filosofia en español,* www.filosofia.org/cod/c1979gue.htm (27.11.2011)

Euskobarometro de mayo 2009. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.11.2011)

Euskobarometro de mayo 2010. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.11.2011)

Euskobarometro de mayo 2011. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.7.2011)

Euskobarometro de noviembre 2008. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.11.2011)

Euskobarometro de noviembre 2009. In: UPV/EHU, <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.11.2011)

Euskobarometro de noviembre 2009. In UPV/EHU,
<http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.11.2011)

Euskobarometro de noviembre 2010. In: UPV/EHU,
<http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.7.2011)

FRANK, Libor: *Pojmy centrum a periferie v teorii Steina Rokkana a relevance jejich vymezení ve věku informačních technologií.* In: CEPSR, www.cepsr.com (27.11.2011)

GARCÍA PAGAN, Isabel: *Patxi López investido el primer lehendakari no nacionalista.* La Vanguardia, 5. května 2009,
<http://www.lavanguardia.com/politica/20090505/53696599660/patxi-lopez-investido-primer-lehendakari-no-nacionalista.html> (27.11.2011)

GONZÁLES EGAÑA, Alejandro: *Ares afirma que es „insuficiente“ y que el Gobierno Vasco no está en tregua.* Diario Vasco, 6. září 2010,
<http://www.diariovasco.com/v/20100906/politica/ares-afirma-insuficiente-gobierno-20100906.html> (27.11.2011)

HLOUŠEK, Vít: *Centra a periferie v Evropě – přístup Steina Rokkana.* In: CEPSR, www.cepsr.com (27.11.2011)

Ibarretxe promete evitar que no se politice el euskera porque „es de todos.“ El Correo, 12. února 2009,
<http://www.elcorreo.com/vizcaya/20090212/politica/ibarretxe-promete-evitar-politice-20090212.html> (27.11.2011)

Ibarretxe presenta su candidatura: „Tengo 80 000 razones más que López“ El Público, 24. března 2009, <http://www.publico.es/espana/212401/ibarretxe-presentara-su-candidatura-tengo-80-000-razones-mas-que-lopez> (27.7.2011)

Ibarretxe y el esukera. El País, 27. května 2002,
http://www.elpais.com/articulo/espana/IBARRETXE/EUSKERA/elpepiesp/20020527elpepinac_2/Tes (27.11.2011)

Intervención de Rufi Etxebarria. In: El País,
http://www.elpais.com/elpaismedia/ultimahora/media/201102/07/espana/20110207elpepunac_1_Pes_PDF.doc (27.11.2011)

Josu „Ternera“ en la Comisión de Derechos Humanos del Parlamento vasco. Reacciones. El Mundo, 21. ledna 1999,
<http://www.elmundo.es/elmundo/1999/enero/21/nacional/reacciones.html>
(27.11.2011)

La Constitución Española de 1978. In: Noticias jurídicas,
http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/constitucion.html (27.11.2011)

LÁZARO, Julio M: *El Supremo acuerda ilegalizar Sortu por solo dos votos de diferencia.* El País, 24. března 2011,
http://www.elpais.com/articulo/espana/Supremo/acuerda/ilegalizar/Sortu/solo/votos/diferencia/elpepuesp/20110323elpepunac_33/Tes (27.11.2011)

Las treguas de ETA. In: El Mundo,
http://www.elmundo.es/eta/negociaciones/treguas_eta.html (27.11.2011)

LLERA RAMO, Francisco José: *El País Vasco una sociedad plural.* In: Fundación para la Libertad, http://paralalibertad.org/wp-content/uploads/Francisco_Llera.pdf (27.11.2011)

López declara antes de TSJPV que no se reunió con Batasuna sino con la izquierda abertzale. El Diario Vasco, 20. dubna 2007,
http://www.diariovasco.com/prensa/20070420/politica/lopez-declara-ante-tsjpgv_20070420.html (27.11.2011)

López se postula como 'lehendakari' y espera el voto de PP. El País, 2. března 2009,

http://www.elpais.com/articulo/espana/Lopez/postula/lehendakari/espera/voto/PP/elpepunac/20090302elpepinac_7/Tes (27.11.2011)

López ve innecesario buscar un diagnóstico común sobre la tregua de ETA. El Mundo, 18. září 2010,

<http://www.elmundo.es/elmundo/2010/09/17/paisvasco/1284730758.html> (27.11.2011)

López y Rubalcaba se reúnen tras el cese de ETA. In: El País, video záznam,

<http://www.diariovasco.com/videos/mas-actualidad/noticias-de-actualidad/1232730230001-lopez-rubalcaba-reunen-tras-cese.html> (27.11.2011)

Los internautas preguntan a Antonio Elorza. El País, 2. března 2009,

<http://www.elpais.com/edigitales/entrevista.html?encuentro=4899> (27.7.2011)

Los presupuestos de 2010 „ponen las bases de nueva economía vasca“ In: Lehendakaria, <http://www.lehendakari.euskadi.net/> (27.7.2011)

LUXNER, Lary: *Push for Diplomatic Recognition Creates Tricky Precedents.*

Washington Diplomat, 22. listopadu 2010, <http://washdiplomat.com/> (27.11.2011)

ORMAZABAL, Mikel: *La izquierda „abertzale“ reniega del Estatuo porque*

„divide a los Vascos.“ El País, 25. října 2011,

http://politica.elpais.com/politica/2011/10/25/actualidad/1319577320_809701.html (27.11.2011)

Patxi López exige a Otergi que Batasuna sea legal si quiere reunirse de nuevo

con PSE. El Mundo, 7. července 2006,

<http://www.elmundo.es/elmundo/2006/07/06/espana/1152180389.html>

(27.11.2011)

Patxi López descarta foros o mesas de partidos al margen del Parlamento vasco.
La Vanguardia, 29. října 2011,
<http://www.lavanguardia.com/mobi/politica/20111028/54236558028/patxi-lopez-descarta-foros-o-mesas-de-partidos-al-margen-del-parlamento-vasco.html>
(27.11.2011)

PERÉZ, Miguel: *El PNV vota en contra de la retirada de fotos etarras por „violar el derecho de expresión.“* El Correo, 24. září 2009,
<http://www.elcorreo.com/alava/20090924/politica/vota-contr-retirada-fotos-20090924.html> (27.11.2011)

Plan de Ibarretxe, In: Las Provincias,
www.lasprovincias.es/apoyos/documentos/estatuto_vasco_c.doc (27.11.2011)

Pleno de política general. Discurso del Lehendakari. In: El Gobierno Vasco,
http://www.elpais.com/elpaismedia/ultimahora/media/201009/23/espana/20100923elpepunac_1_Pes_PDF.pdf (27.11.2011)

Por Euskal Herria y el Estado de Bienestar. In: Eusko Alkartasuna,
http://www.euskoalkartasuna.org/elecciones_2009/programa.php?l=es
(27.11.2011)

Programa autonómicas 2009. In: El Mundo,
http://estaticos.elmundo.es/especiales/2009/02/espana/elecciones_autonomicas/pais_vasco/candidatos/programa_eb.pdf (27.11.2011)

Programa Electoral PP Vasco. In: Archivo electoral,
<http://www.archivoelectoral.org/documentos/37> (27.11.2011)

Programa electoral 2009. In: EAJ-PNV, http://www.eaj-pnv.eu/documentos/programa-electoral-2009_8427.html

PSE y PP quieren cerrar los presupuestos para 20 de octubre. El Correo, 29. října 2010, <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20100929/mas-actualidad/politica/quieren-cerrar-presupuestos-para-201009291442.html> (27.11.2011)

PSE y PP acuerdan unos presupuestos que reducirán la deuda a 1.100 millones euros. Diario Vasco, 25. října 2010, <http://www.diariovasco.com/20101025/economia/acuerdan-unos-presupuestos-reduciran-201010251359.html> (27.11.2011)

RIBERA, Anje: *Masiva marcha abertzale tras el punto final.* El Diario Vasco, 23. listopadu 2011, <http://www.diariovasco.com/v/20111023/politica/masiva-marcha-abertzale-tras-20111023.html> (27.11.2011)

RIVAS, Javier: *Patxi López propone el acercamiento de los presos a Euskadi si ETA desaparece.* El País, 29. září 2011, http://politica.elpais.com/politica/2011/09/29/actualidad/1317287275_397555.html (27.11.2011)

ROMERO, José Manuel: *El PP recupera Galicia y el nacionalismo pierde la mayoría en País Vasco.* In: El País, http://www.elpais.com/articulo/espana/PP/recupera/Galicia/nacionalismo/pierde/mayoria/Pais/Vasco/elpepuesp/20090302elpepunac_1/Tes (27.11.2011)

Rozhovor Javiéra Dominguéze s Yuri Marejonem z 22. května 2009. In: Elecciones vascas 2009, <http://eleccionesvascas2009.blogspot.com/2009/05/entrevista-yuri-morejon-1.html> (27.11.2011)

Rozhovor Javiéra Dominguéze s Yuri Marejónem z 29. května 2009. In: Elecciones vascas 2009, <http://eleccionesvascas2009.blogspot.com/search/label/Analisis> (27.11.2011)

Rubalacaba sobre Sortu: „Ha habido cambios, pero no ha demostrado que había roto con ETA,” El País, 25. března 2011, http://www.elpais.com/articulo/espana/Rubalcalba/Sortu/Ha/habido/cambios/ha/demostrado/ha/roto/ETA/elpepuesp/20110325elpepunac_33/Tes (27.11.2011)

SANTOS, Antonio: *El Constitucional considera que EA y Alternatiba „avalan“ que la izquierda abertzale ha cambiado.* El Correo, 10. května 2011, <http://www.elcorreo.com/especiales/elecciones/vizcaya/2011/noticias/constitucional-considera-alternatiba-avalan-20110510.html> (27.11.2011)

SEGOVIA, Mikel: *Urkullu explicará en el Alderdi Eguna su iniciativa a los partidos tras la tregua de ETA.* El Mundo, 17. září 2010, <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/09/17/paisvasco/1284715785.html> (27.11.2011)

STRMISKA, Maxmilián: *A Study on Conceptualization of (Ethno)regional Parties: a Note on Methodology.* CEPSR, www.cepsr.com (27.11.2011)

Think Guar 2020. In: EAJ-PNV, <http://www.eaj-pnv.eu/esp/euskadi2020.php> (27.11.2011)

Un hombre pasa frente a un cartel de presos de ETA en el barrio bilbaíno Urribari. In: El País, http://www.elpais.com/fotografia/espana/hombre/pasa/frente/cartel/presos/ETA/Bilbao/elpdianac/20100906elpepinac_5/Tes/ (27.11.2011)

Vascoparlanets, USB, IV. In: Encuesta sociolingüística, http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/es/contenidos/libro/iv_inkesta_soziol/es_ink/iv_inkesta_soziolingüistikoa.html (27.11.2011)

Literatura

ALONSO-CASTRILLO, Silvia: *La apuesta del centro. Historia de UCD*. Madrid, Alianza Editorial 1996, 610 s.

BARŠA, P. – STRMISKA, M.: *Národní stát a etnický konflikt*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 1999, 329 s.

CABADA, Ladislav a kol.: *Evropa regionů*. Plzeň, Nakladatelství Aleš Čeněk 2009, 224 s.

FIALA, Vlastimil: *Teoretické a metodologické problémy evropské integrace.*, Olomouc, Periplum 2007, 343 s.

GELLNER, Ernest: *Nacionalismus*. Brno, CSDK 2003, 133 s.

GRANJA SAINZ, José Luis de la: *El error de Estella del PNV en la perspectiva histórica*. Anales de historia Contemporánea, 16, 2000, č. 16, s. 200–207.

GRANJA SAINZ, Jose Luis de la: *El nacionalismo vasco: un siglo de historia*. Madrid, Tecnos 1995, 201 s.

GURRUCHAGA, Ander: *La problemática realidad de Estado y la nación*. REIS, 13, 1990, č. 49, s. 102–122.

HETTNE, Björn: *Beyond the „New“ Regionalism*. New Political Economy, 10, 2005, č. 4, s. 1–53.

CHALUPA, Jiří: *Don Carlos a ti druzí. Karlistické války ve Španělsku v letech 1833–1939*. Nakladatelství Epoque, Praha 2008, 296 s.

KUNC, Jiří: *Stranické systémy v re/konstrukci.* Praha, SLON 2000, 262 s.

LLERA RAMO, Francisco José: *Euskadi 2009. Elecciones del cambio*. Claves de Razón Práctica, 20, 2009, 191, s. 38–50.

LLERA RAMO, Francisco J.: *Las elecciones locales y forales de 2011: Bildu mueve el tablero y provoca una debacle socialista*. Cuadernos del Alcate, 22, 2001, č. 44, s. 85–117.

NÚÑEZ SEIXAS, Xosé M.: *Unidad y diversidad de las naciones en España. Una visión panorámica*. Cuadernos de Alzate, 15, 2008, č. 39, s. 61–77.

O'DONELL, Guillermo: *Illusions about Consolidation*. Journal of Democracy, 2, 1996a., č. 7, s. 34–51.

OÑATE RUBALCABA, Pablo: *Consenso e ideología en la transición política española*. Madrid, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales 1998, 317 s.

RÓDRIGUEZ PRIETO, Rafael – SECO MARTÍNEZ, José María: *La pacificación del País Vasco ¿proceso de pacificación o de rendición?*, Revista Internacional de Pensamiento Político, 2, 2007, č. 2, s. 87–98.

SÁNCHEZ-TERÁN, Salvador: *La transición. Syntésis y claves*. Barcelona, Planeta 2008, 320 s.

SAVATER, Fernando: *La rentabilidad del terror*. Revista Internacional de Pensamiento Político, 2, 2007, č. 2, s. 37–44.

STRMISKA, Maxmilián: *Nacionalistické strany a stranicko-politický systém v soudobém Španělsku*. In: DANČÁK, Břetislav – FIALA, Petr (eds): *Nacionalistické politické strany v Evropě*. Brno, Mezinárodní politologický ústav 1999, s. 11–25.

STRMISKA, Maxmilián: *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus*. Brno, AP 2005, 144 s.

ZARZALEJOS, Javier: *El País Vasco: de la alternativa al cambio*. Cuadernos de Pensamiento político, 7, 2009, č. 23, s. 11–33.

Přílohy

Příloha 1

Tabulka č. 1:

Výsledky voleb do Baskického parlamentu z března 2009

Politická strana	hlasy	hlasy v %	mandáty
EAJ-PNV	399 600	38,56	30
PSE-EE/PSOE	318 112	30,7	25
PP	146 148	14,1	13
Aralar	62 514	6,03	4
EA	38 198	3,69	1
EB-B	36 373	3,51	1
UpyD	22 233	2,15 ¹⁸⁰	1
Nulové hlasy	100 939	8,79	-
Prázdné hlasy	11 562	1,01	-
Hlasů celkem	1 148 697	64,68	-
Abstence	627 362	35,32	-

Zdroj: Oddělení vnitra, vláda Baskicka¹⁸¹ Jedná se pouze politické strany, které překročily 3% hranici.

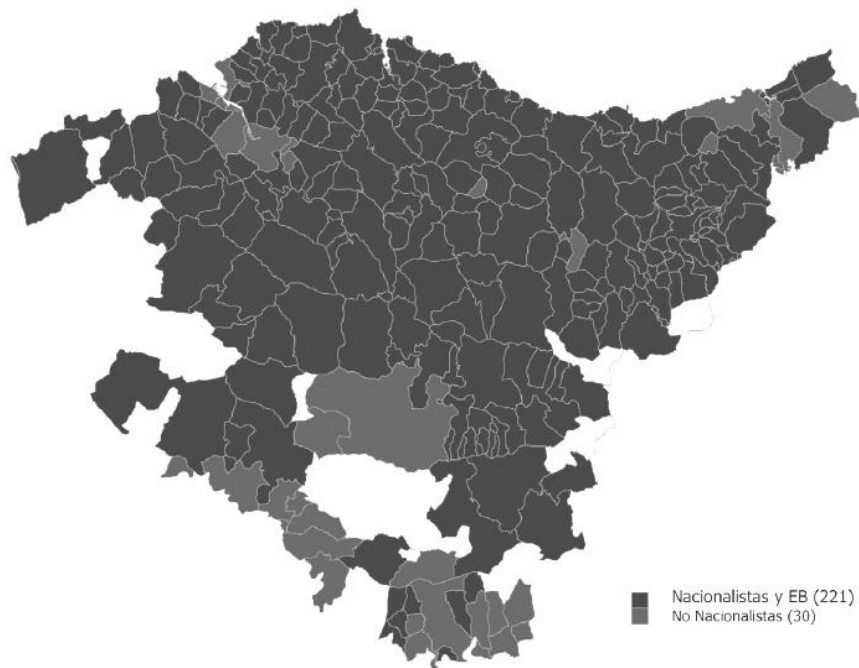
¹⁸⁰ Zástupce UPyD pochází z Álavy, kde strana, narozdíl od zbylých provincií, překročila tři procentní hranici.

¹⁸¹ Většinu v parlamentu tvoří 38 hlasů. Výsledky voleb jsou dostupné na webových stránkách oddělení vnitra Baskicka. *Consulta de los Resultados Electorales*. In: Gobierno de España – Ministerio del Interior, <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html> (27.11.2011)

Příloha 2

Graf č. 1:

Vítězný pól voleb do baskického parlamentu z března 2009

- Nacionalistický pól a EB
- Nenacionalistický pól

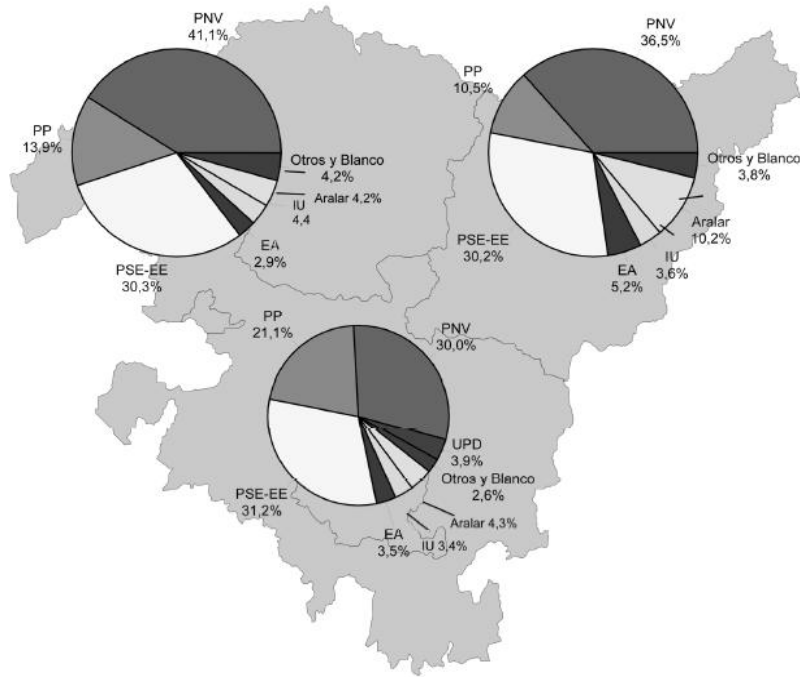
Zdroj: LLERA RAMO, Francisco J.: *Euskadi 2009. Las elecciones del cambio.*

Claves de Razón Práctica, 20, 2009, č. 191, s. 38–50.

Příloha 3

Graf č. 2

Výsledky voleb do Baskického parlamentu z března 2009 podle jednotlivých provincií v %

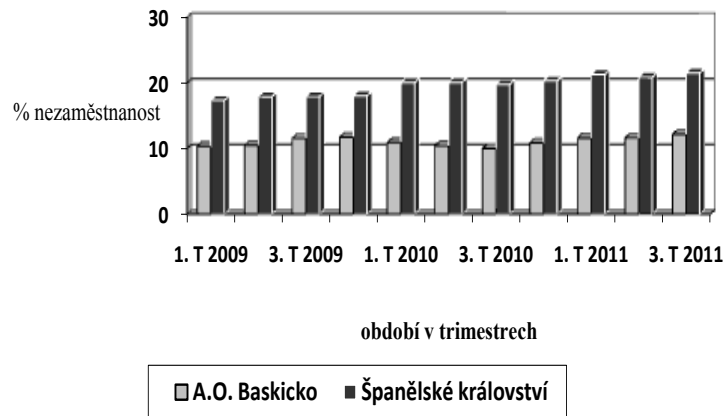
Zdroj: LLERA RAMO, Francisco J.: *Euskadi 2009. Las elecciones del cambio.*

Claves de Razón Práctica, 20, 2009, č. 191, s. 38–50.

Příloha 4

Graf č. 3

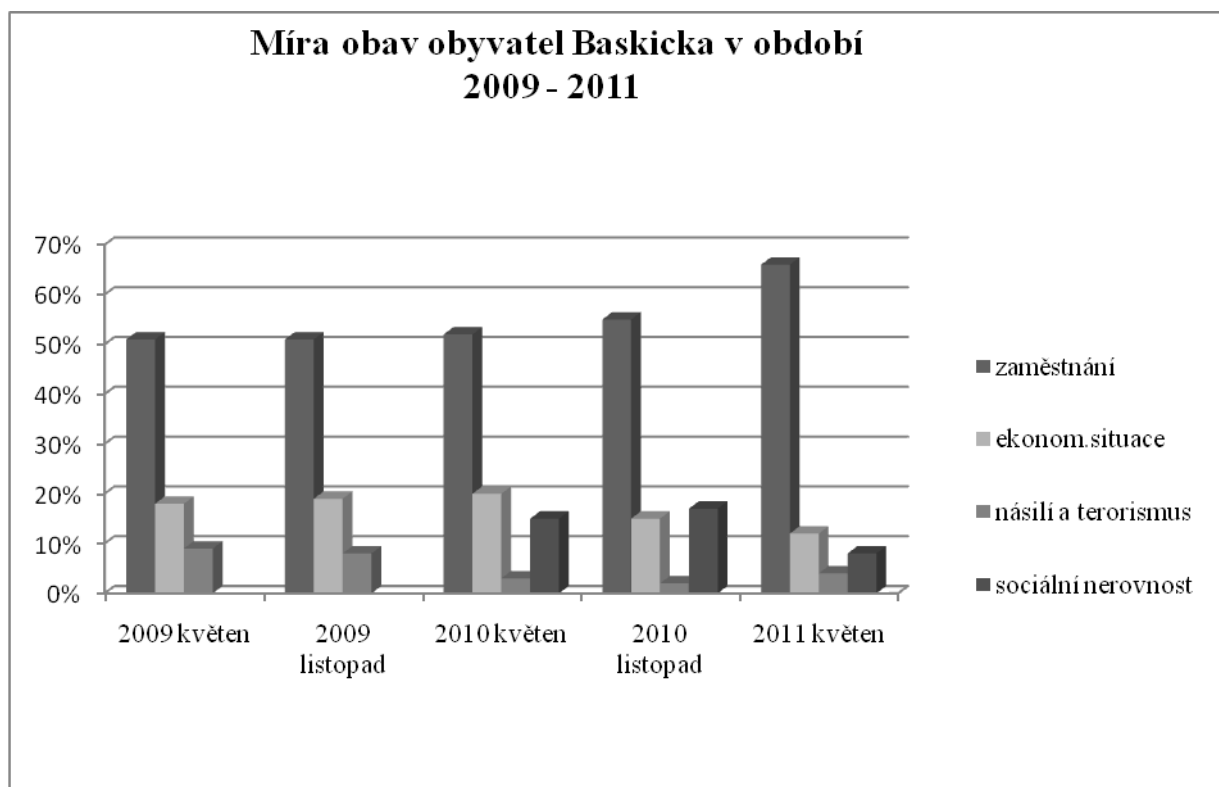
**Srovnání míry nezaměstnanosti:
A. O. Baskicko - Španělské království**

Zdroj: Zpracováno z *Encuesta de población activa – Tasa de paro*. In: Instituto Nacional de Estadística, www.ine.es (27.11.2011)

Příloha 5

Graf č. 4

Zdroj: zpracováno z Euskobarometro 2009 – 2011.¹⁸²

¹⁸²Data zpracována z Euskobarometro 2009 – 2011.
<http://alweb.ehu.es/euskobarometro/> (27.11.2011)

Příloha 6

Tabulka č. 2

Výsledky hlavních baskických politických stran ve volbách do obecních zastupitelstev a regionálních zastupitelstev z května 2011

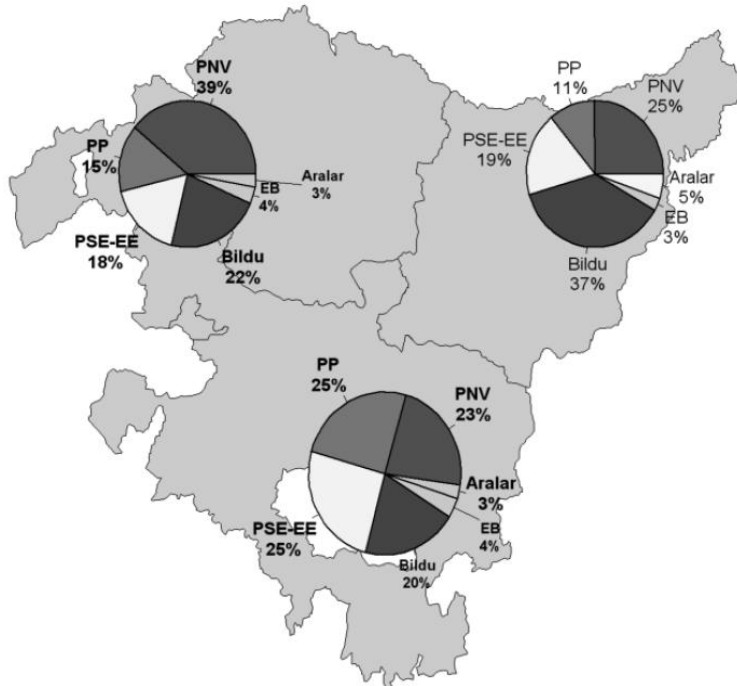
politická strana	obecní zastupitelstva	% hlasů	regionální zastupitelstva	% hlasů
PNV	325 968	30,7	333 307	31,7
Bildu	276 134	26,0	273 138	25,9
PSE-EE	177 248	16,7	180 806	17,2
PP	146 729	13,8	154 044	14,6
EB	34 591	3,2	35737	3,4
Aralar	32 113	2,9	37 220	3,5
Ostatní	67 999	6,6	38 558	3,7
Prázdné hlasy	23 918	2,2	24 729	2,3
Nulové hlasy	15 093	1,4	15 900	1,5
Počet hlasů celkem	1 099 921	63,5	1 093 439	63,5
Abstence	629 265	36,5	628 603	36,5

Zdroj: : LLERA RAMO, Francisco J.: *Las elecciones locales y forales de 2011: Bildu mueve el tablero y provoca una debacle socialista*. Cuadernos del Alcate, 22, 2001, č. 44, s. 85–117.

Příloha 7

Graf č. 5

Výsledky voleb v baskických provinciích ve volbách do regionálních zastupitelstev z května 2011 (% platných hlasů)

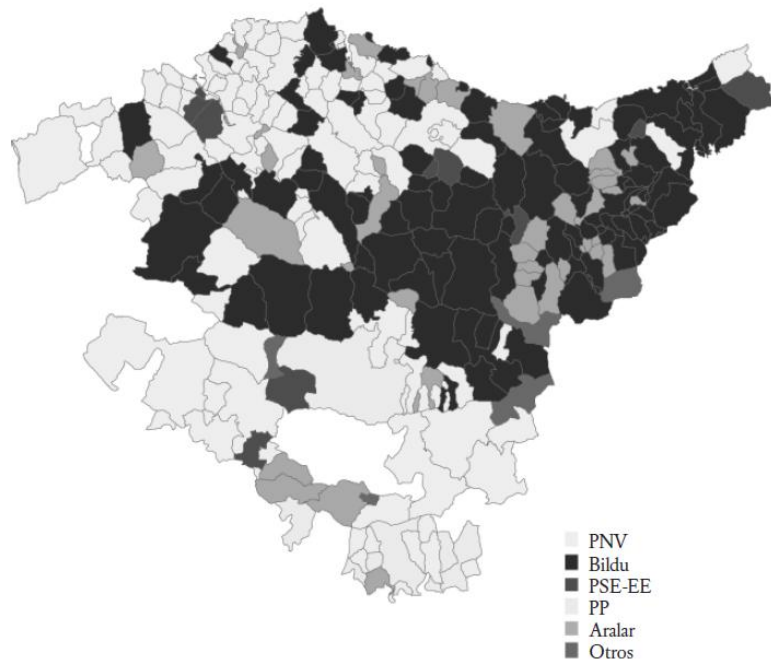

Zdroj: : LLERA RAMO, Francisco J.: *Las elecciones locales y forales de 2011: Bildu mueve el tablero y provoca una debacle socialista*. Cuadernos del Alcate, 22, 2001, č. 44, s. 85–117.

Příloha 8

Graf č. 6

Výsledky voleb do obecních zastupitelstev v Baskicku z května 2011

Zdroj: LLERA RAMO, Francisco J.: *Las elecciones locales y forales de 2011: Bildu mueve el tablero y provoca una debacle socialista*. Cuadernos del Alcate, 22, 2001, č. 44, s. 85–117.

Příloha 9

Obrázek č. 1

Symboly ETA v baskických ulicích

Zdroj fotografie: elpais.com, elmundo.com, deia.com¹⁸³

¹⁸³První fotografie zachycuje muže procházejícího kolem plakátů s tvářemi vězňů ETA. *Un hombre pasa frente a un cartel de presos de ETA en el barrio bilbaíno Uribari.* In: El País, http://www.elpais.com/fotografia/espana/hombre/pasa/frente/cartel/presos/ETA/Bilbao/elpdianac/20100906elpepinac_5/Ies/ (27.11.2011). Druhá fotografie je pohledem na jeden z domů v historickém centru Bilbao. *Carteles de presos etarras en el Casco Viejo bilbaíno.* In: El Mundo, <http://www.elmundo.es/elmundo/hemeroteca/2009/08/18/m/paisvasco.html> (27.11.2011). Poslední obrázek zachycuje příbuzné vězňů ETA během svátků města San Sebastianu, v lednu roku 2010. *Diecisiete identificados por portar carteles y fotos de presos ETA.* In: Noticias de Bizkaia, <http://www.deia.com/2010/01/20/politica/euskadi/diecisiete-identificados-por-portar-carteles-y-fotos-de-presos-de-eta-> (27.11.2011).

Abstrakt

Jméno a příjmení: Tereza Strmisková

Fakulta, katedra: Filozofická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci, Katedra Politologie a evropských studií

Název magisterské diplomové práce: Volby do parlamentu autonomní oblasti Baskicka 2009 – přelomové volby?

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.

Počet znaků (včetně mezer):

Počet příloh: 8

Počet titulů použité literatury:

Klíčová slova: konsolidace, regionální stranické systémy, nacionalismus, antisystémová strana, terorismus

Problematika obsažená v diplomové práci:

Tato práce si klade za cíl přiblížit čtenáři aktuální vývoj stranického systému Baskicka s ohledem na vznik historicky první nenacionalistické vlády v rámci autonomní oblasti po volbách do Baskického parlamentu v roce 2009. Ústředním tématem se stala analýza míry konsolidace, kterou současná vláda Patxiho Lópeze do daného stranického systému vnáší. Analýza tak zahrnuje míru přítomnosti antisystémového prvku, polarizace politického diskursu a preferencí obyvatel Baskicka v otázkách dotýkajících se témat identity.

Abstract

First name and surname: Tereza Strmisková

Faculty, department: Philosophical faculty of Palacký University Olomouc,
Department of Politics and European Studies

The title of the thesis: Parliamentary Elections of Basque Country in 2009 –
Turning Elections?

Consultant of the thesis: Doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.

Number of characters (spacing included):

Number of annexes: 8

Number of literature titles:

Key words: consolidation, regional party systems, nationalism, anti-system
element, terrorism

Characteristics:

The goal of this paper is to introduce the current evolution within the Basque party system with respect to the historically first non-nationalistic government of the autonomous region, which was established after the elections to the Basque parliament in 2009. The core issue of the paper is the level of the consolidation that has been produced by today's government of Patxi López. The analysis includes the question of the presence of anti-system element, polarization of political discourse, and preferences of Basque country inhabitants in the questions related to the identity-based topic.